

TRANSFORMATION

DENNIS CHRISTENSEN MA4-ARK35 2012

Projekttitel	TRANSFORMATION
Periode	1. FEBRUAR 2012 - 8. AUGUST 2012
Hovedvejleder	PETER LIND-BONDERUP
Teknisk vejleder	POUL HENNING KIRKEGAARD
Sideantal	92
English summary	<p>This project focus on the transformation of an old factory from its ruinous state into a new folk school. The factory is located in Northeast Jutland and was operating only very few years from 1926 to 1966 producing fuel briquettes, though the importance of it reaches far and to many countries, as well as to the local community. By the importance, the issue of maintaining the factory rises, and besides the actual design proposal for installing a new purpose using the ruinous factory as its frame, the project naturally discusses the approach of transforming.</p> <p>Besides these perspectives, the project also address the actual problem of depopulation of many minor local communities in Denmark. By regenerating stories about the community's emergence, hopefully new stories will occur and create a solid base for their continuation.</p>

Dennis Christensen

MA4ark-35
4. semester ,Arkitektur
Institut for Arkitektur, Design & Medieteknologi
Aalborg Universitet

INDHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKTION

Indledning	6
Motivation	8
Opgaven	8
Metode og afgrænsning	10

PROGRAM

Stedet og byen	12
Højskolen	15
Vision	16
Restaurering og omdannelse	18
Området	22
Registreringer	24
Bygningsanalyse	37
Opsamling	40
Koncept	42
Hovedgreb	44

PRÆSENTATION

Introduktion	46
Ankomsten	46
Planer	48
Snit	56
Værelsesfløjen	58
Flugtvejsplaner	60

PROCES

Indledende undersøgelser	62
Disposition	64
Undervisning	68
Værelset	76
Facader	80
Spisesal og køkken	82

AFSLUTNING

Konklusion	85
Refleksion	86
Perspektivering	87
Noter	89
Kildehenvisninger	90

INTRODUKTION

INDLEDNING

I disse tider, hvor man ser en klar tendens til affolkning af land- og yderområder i Danmark (Danmarks Statistik 2011), er der er meget snak om, hvad man skal gøre for at forhindre dette - og om man overhovedet skal forhindre.

Når et område fraflyttes resultere det naturligt i tomme bygninger. Nogle bygninger kan umiddelbart overtages og genanvendes, eksempelvis boliger, mens andre bygninger kan være svære at genanvende. Er disse bygninger markante og bidrager til opfattelsen og selvforståelsen af et lokalområde, kan det være problematisk, hvis de ikke bliver genanvendt. Meget aktuelt er både skole- og kirkelukninger, som er markante bygninger, som bidrager til opfattelsen af et lokalområde. Når eksempelvis 2 eller 3 skoler bliver lagt sammen ændres behovene selvsagt. Det skaber behov for nye bygninger eller tilpasninger, ombygning og modernisering af eksisterende bygninger. Samtidig resulterer det også i en del tomme bygninger. Det er derfor meget aktuelt at se på, hvad der skal ske med de tomme bygninger.

Skolelukninger er ikke noget nyt fænomen, da næsten hver eneste lille landsby på et tidspunkt har haft deres egen lille skole. Disse skoler, som for nogens vedkomne måske kun har haft 5-10 elever, er blevet lukket til fordel for at børnene skulle gå på naboskolen. Mange af disse bygninger er sidenhen blevet omdannet til eksempelvis bolig og står stadig som en historisk fortælling om det samfund, som har udviklet sig så meget. Og ligesom de gerne omtales som *den gamle skole*, bærer mange andre bygninger også navnet videre fra en opført funktion, som eksempelvis en landsbys for længst afviklede smedje også stadig bliver omtalt *smedjen*.

Og ikke kun bygninger tildeles disse navne; også områder får navne, som eksempelvis *hulvejen*, *lergraven*, *kridtgraven*. Disse steder har fået deres særpræg gennem en funktion, og er videre med til at definere et områdes karakter efter deres oprindelig funktion. Markante bygninger, som kirker og mejerier bidrager ligeledes væsentlig til lokalsamfundets identitet og karakter gennem deres nærvær og arkitektur, og bidrager til forståelsen af lokalsamfundets rødder.

Figur 01 Gøgsigs Pakhus i Sindal. Et tidligere købmandspakhus, som i dag fungerer som kulturhus

MOTIVATION

Uåndgæligt ved valg af emne for dette projekt, var min fascination af gamle bygninger. Både gamle bygninger, som i deres oprindelige funktion stadig står, såvel som bygninger, som med tiden har byttet deres funktion ud. Sidst men ikke mindst min fascination af forladte bygninger og områder. Bygninger, som er skabt af mennesker, og derefter forladt - overtaget af naturen og tomheden. Bygninger som indgyder en vis ærefrygt – ofte monumentale i deres karakter, men sørgelige og uhyggelige i deres stand; et vidne om storhed og fald. Bygninger og områder, som bærer en fortælling uden at afsløre alt. Som en ramme om vores virke som mennesker.

I bund og grund bygger vi mennesker for at skærme os fra den omkringliggende natur. Vi bygger for at holde os varme eller kolde; vi bygger mure for at beskytte os fra vind og farlige dyr, og vi lægger tag for at beskytte os for regn og sol. Når vi forlader disse bygninger, står de tilbage som et aftryk i landskabet, og langsomt bryder naturen vore opbyggede grænser ned, og gør bygningerne uanvendelige.

OPGAVEN

Udover de førnævnte kirker og skoler, findes en andet relevant bygnings-typologi; de gamle danske fabrikker og industrialæg. Ligesom skoler og kirker er det bygninger, som er bygget til et meget specifikt formål, nogle af dem ganske store, og kan derfor være svære at genanvende. Samtidig har de ofte haft en stor betydning for lokalsamfundet og dennes udvikling, udover at de også kan have en særdeles markant arkitektur.

Så længe bygningen besidder en funktion bevares bygningen og bidrager derfor til lokalsamfundet. Mere problematisk er det hvis funktionen ophører, for hvad skal der så ske med bygningen? Da de er identitets-skabende kan det være problematisk, hvis de blot bliver revet ned. Samtidig ligger der også nogle udfordringer i at omdanne en bygning – især hvis den er bygget til et meget specifik brug. Det kan også være problematisk, hvis en restaurering er så vidtrækkende at den gamle bygnings karakteristika forsvinder. Som Morten Koch, omkring det, på det tidspunkt, nyrestaurerede Ørnetæppe i Sankt Knuds Kirke, ironisk påpeger:

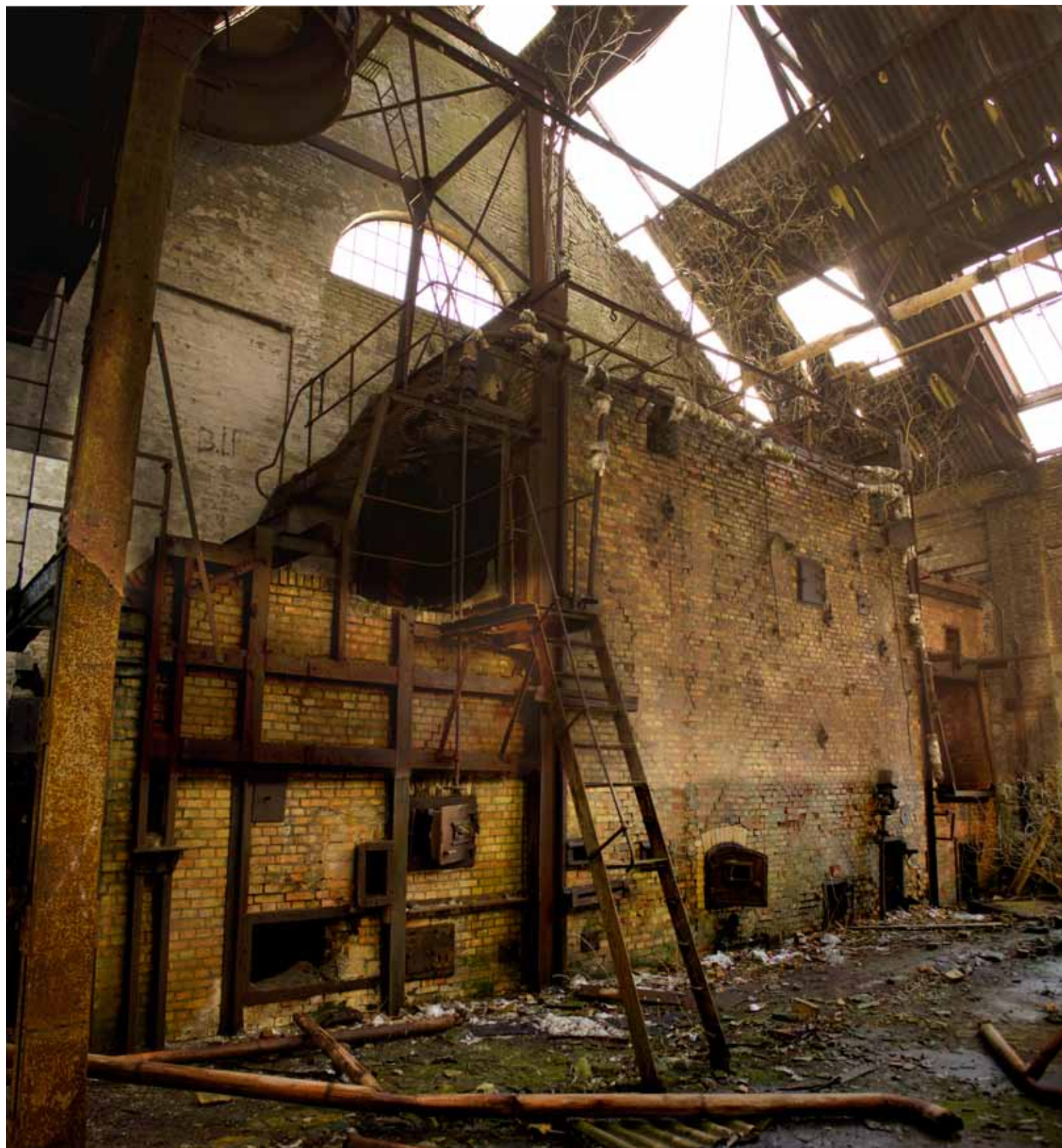
”Det er glimrende lykkedes, det er overhovedet ikke til at se, at det har ligget i Kisten fra 1101”.

(Exner 2007, side 58)

Der findes masser af mere eller mindre vellykkede omdannelser, men de fleste eksempler på omdannelser i stor skala er at finde i byerne. Her kan eksempelvis nævnes omdannelsen af Nordkraft i Aalborg fra Kulkraftværk til Kulturhus, eller Masteskurerne og Mærsehuset i København til Kontor og Showroom.

Dette projekt tager derfor udgangspunkt i omdannelse af Kaas Briketfabrik, en lukket fabrik som med hastige skridt nærmer sig ruin-tilstand. En omdannelse af et større industrielt bygningskompleks i et landdistrikt, med fokus på en bibeholdelse af en historisk fortælling, samtidig med en funktionsomdannelse med sikring af fremtidig aktivitet for øje.

Figur 02 Billede af ovnen i Kaas Briketfabrik

METODE OG AFGRÆNSNING

Dette afsnit har til formål at beskrive og forklare de, i opgaven, anvendte metoder og værktøjer. Den overordnede metode er Den Integreerede Designproces, som er karakteriseret ved sine fem faser (Pihl & Botin 2005):

Problem/Idé
Analyse
Skitsering
Syntese
Præsentation

Rapporten er opbygget i tre hoveddele. Først et indledende program, som afklarer opgavens omfang og fokus, hvorefter præsentationen af løsningsforslaget følger. Slutteligt er en redegørelse af designprocessen. Den Integreerede Designproces' fem faser er i rapporten fordelt som vist herunder:

Problem/Idé ———— Program
Analyse ———— Program
Præsentation ———— Præsentation
Skitsering ———— Proces
Syntese ———— Proces

RESTAURERING OG OMDANNELSE

For at afdække forskellige tilgange til behandling af historiske bygninger diskuteres forskellige tilgange til restaurering. I afsnittet anvendes teori af Johannes Exner, John Ruskins og Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc.

REGISTRERINGER

Registreringerne af ankomsterne er en beskrivelse af en række fotos taget fra ankomsterne. Billederne er taget i en serie, hvor man starter langt fra objektet, og løbende tager et billede, som man kommer tættere på. Ved at tage en række billeder får man et godt indtryk af, hvordan fabrikken tager sig ud, når man bevæger sig mod fabrikken. Enkelte af

disse billeder er udvalgt og vist i rapporten.

Som grundlag for de følgende analyser er der foretaget en intuitiv registrering af bygningen og dens omgivelser. Metoden, der tages udgangspunkt i, er drifting, hvor man med et bestemt startpunkt, begiver sig rundt i et område uden nogen fastlagt rute eller tidsangivelse. (Sadler 1998) Man begiver sig rundt, som det falder en ind, og stopper, når man ikke gider mere. Formålet med metoden er at finde de interessante ting og karakteristika for et område via intuition. De registrerede ting kan dokumenteres på mange måder. det være sig; tekst, tegninger, fotografi. Jeg har anvendt kamera, og taget billeder af de ting jeg umiddelbart fandt interessant. Efterfølgende har jeg beskrevet i ord, hvad jeg har registreret. Denne beskrivelse, samt relevante fotos findes i afsnittet *Registreringer*.

Efter første besøg og i forbindelse med analysen af bygningen, er jeg blevet rundvist på fabrikken, for at høre mere om fabrikkens baggrund og historie.

BYGNINGSANALYSE

På baggrund af registreringerne af bygningen er der foretaget en modsætningsanalyse, hvor forskellige modsætninger er markeret på fotos. Modsætningsanalysen er foretaget ud fra Thomas Arvid Jægers *Modsætningsanalyse*.

Desuden er der foretaget en analyse med baggrund i Gottfried Sempers syn på begrebet tektonik, og Louis Kahns *servant* og *served space*.

DESIGNPROCES

I designprocessen er det vigtigste punkt hele tiden at holde de skitserede forslag op i mod, hvad den ønskede fortælling er. Processen vil først afklare, hvilke funktioner der skal placeres i nyt byggeri og hvad der skal placeres i det eksisterende byggeri. Herefter, hvor det nye byggeri skal placeres, i forhold til det eksisterende. Endelig skal den nye bygnings struktur udvikles i forhold til de eksisterende karakteristika.

AFGRÆNSNING

Fokus i opgaven ligger på at tilføje ny bygningsmasse, som kan være med til at videreføre brugen af den ruinøse fabrik, og opgaven afholder derfor fra restaureringen af de eksisterende bygninger.

Det vigtige for at lave en omdannelse er selvsagt, at man finder ny anvendelse til disse bygninger. Det skal være en velbegrunder og nødvendig funktion, som tilføjes eller styrkes i lokalområdet, da succeskriteriet for en omdannelse netop er at bygningen vil få nyt liv tilført. At afklare behovene er en stor opgave i sig selv, og dette vil derfor ikke blive behandlet i denne opgave. Opgaven tager udgangspunkt i et fiktivt behov for en ny højskole og fokuserer på selve omdannelsen fra ruinøs fabrik til ny højskole.

PRÆCISERING

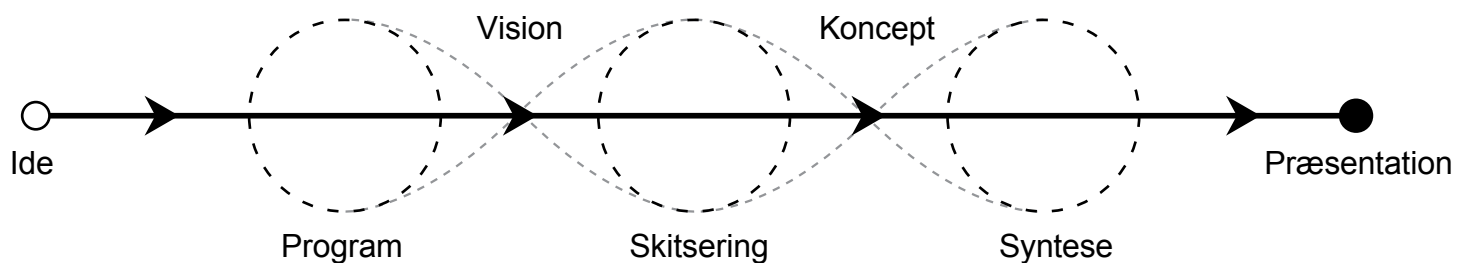
Når der tales om en omdannelse af bygningen, indgår også tilbygning, i det omfang at det er krævet for en genanvendelse af bygningen.

LÆSEVEJLEDNING

Alle litterære henvisninger er listet bagerst i rapporten indelt efter kapitel og listet alfabetisk efter samme navn som er angivet i parentes i teksten. Figurnumre ved billederne henviser til illustrationslisten bagerst i rapporten, hvor eksterne henvisninger er angivet. Desuden er der nogle steder angivet noter - i teksten angivet med hævet tekst. Disse noter står ligeledes i afsnittet *Henvisninger*.

Hvis ikke andet er angivet på kort og planer er nord opad.

Figur 03 Den Integrerede Design Proces

PROGRAM

STEDET OG BYEN

Dette projekt tager udgangspunkt i Kaas Briketfabrik i Vendsyssel. Fabrikken ligger umiddelbart nord for Moseby, vest for Kaas og små 30 km nordvest for Aalborg.

Moseby er en landsby med 615 indbyggere (i 2009) (statistikbanken.dk 2011). Pr. 1 januar 2011 betragtes Moseby, af Danmarks Statistik, dog som sammenvokset med nabobyen Kaas. Byens skole lukkede i 2011, hvorefter elever fra Moseby er flyttet til Jetsmark Centralskole i Kaas. Men trods det faktum at Moseby Skole er lukket, og at Moseby og Kaas er sammenvoksede, har Moseby egne byskilte, egen borgerforening, idrætssklub, børnehave købmand, m.m. (Jammerbugt Kommune 2007) Moseby er opstået omkring mosen, og især Kaas Briketfabrik har haft en stor indflydelse på byens udvikling. Fabrikken og mosen var arbejdsplads for 1200 personer under 2. verdenskrig. (Moselauguet 2011)

Kaas Briketfabrik har som nævnt haft stor betydning for lokalsamfundet, trods en kort levetid. Fabrikken, som var i drift fra 1926 til 1966, havde mange problemer især i begyndelsen, da produktion stadig var meget eksperimenterende, og i 1932 gik fabrikkens ejer og stifter konkurs. I 1932 var der på landsplan en arbejdsløshed på 31,7%, hvilket uden tvivl har været med til at opretholde statens store engagement i fabrikken. Lukningen af så stor en arbejdsplads ville have katastrofale

følger for lokalsamfundet, og staten gik derfor ind og støttede fabrikken. Fabrikken, som oprindeligt var en kopi af en tysk brunkulsbriketfabrik, der var blevet tilpasset til at fremstille tørvebriketter, eksploderede i 1933. Fabrikken blev hurtigt opbygget igen, men i en mere moderne udgave. Den var verdens første af sin art, og virkede som foregangs-eksempel for lignende fabrikker i Sverige, Irland, Finland og Canada. Fabrikken var den eneste briketfabrik i Danmark i 1920'erne, i 1935 var der 3 briketfabrikker og i 1945 ca. 60. Andenstørste fabrik var Birkegårdens Briketfabrik med 149 ansatte og havde til huse i en simpel træhal. Kaas Briketfabrik er derfor ganske unik og der findes ikke noget lignende bevaret, andre steder i Danmark. (Moselauguet 2011)

Fabrikken har desuden ikke kun haft betydning for arbejdsmarkedet i området eller udvikling af brændsel. Mosen, som var ufremkommelig, for fremmede, fik stor betydning for modstandsbevægelsen under 2. Verdenskrig. Området blev et af landets største nedkastningssteder med over 220 nedkastninger, hvoraf kun 24 blev opdaget. Den daværende direktør for briketfabrikken stillede velvilligt lastbiler til rådighed, når der skulle hentes containere i mosen og folk som måtte gå under jorden på grund af krigen fik arbejde i mosen. (Moselauguet 2011)

Figur 04 Kort over Nordjylland

Figur 05 Venstre: Værelse på Vrå Højskole

Figur 06 Højre: Postkort fra 1920 af Vallekilde Højskole

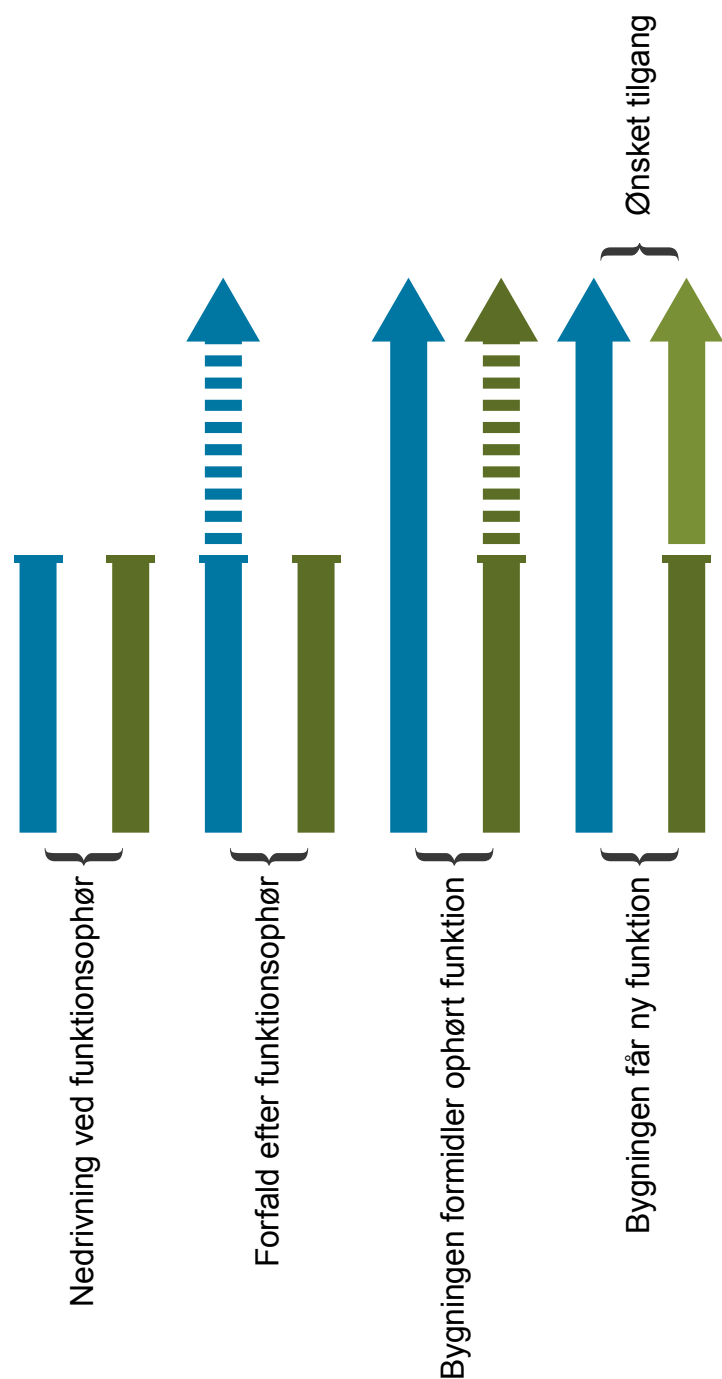
HØJSKOLEN

Højskolen er en institution, som udover undervisning lægger meget vægt på fælleskab og samvær (Højskolernes Hus 2012, 2). Højskolen er for alle og "...tilbyder undervisning og samvær på kurser, hvis hovedsigte er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse [...]" (Højskolernes Hus 2012, 1).

På højskolerne bor man ofte på værelser sammen med en eller flere andre og man indgår derfor som en del af et fællesskab (Højskolernes Hus 2012, 2), hvor man bor, spiser og undervises sammen, samt i fritiden også kan benytte sig af skolens faciliteter.

Højskolen kan derfor ses både som en social institution, men også som en bolig. Mens det er vigtigt at overveje, at højskolen ikke kun har til formål at uddanne, men også danne folk i almindelighed, er det også vigtigt at skolen skal fungere som bolig for mange mennesker i perioder.

Som et sidste aspekt bruges højskolernes faciliteter gerne til udlejning i forbindelse med afholdelse af kurser og konferencer (Højskolernes Hus 2012, 3). Det bør derfor klart indgå i overvejelserne vedrørende indretningen af skolen, hvilke faciliteter, som anvendes udelukkende af elever og faste undervisere på skolen og hvilke faciliteter, som også henvender sig til offentligheden.

VISION

For at forstå visionen for projektet følger en lille indledning med en begrundelse for visionen. Hvorfor en omdannelse er vigtig, forklares derfor kort inden visionen beskrives – indholdsmæssigt og arkitektonisk.

Som tidligere nævnt kan bygninger være vigtige for et områdes identitet, og selvom ikke alt skal bevares er det vigtigt, at ikke alt bliver fjernet. Som eksempel kan man sige, at vi ikke har stor bygningsmasse tilbage fra romertiden, vi har mere fra middelalderen og endnu mere fra nutiden. Om 1000 år vil flere af middelalderens bygninger være forsvundet, men efter sandsynlighed vil endnu flere af nutidens bygninger være nedrevet, målt i antal².

På et tidspunkt når en bygning en alder, hvor større investeringer er påkrævet for at den forbliver anvendelig. Falder dette sammen med, at dens bevaringsværdi og æstetiske kvaliteter vurderes til at være ringe, er der stor sandsynlighed for at den nedrives.

Problematiske kan det være når historisk vigtige bygninger eller hele områder nedrives, da disse har en stor betydning for et områdes selvopfattelse og identitet. Dette kan resultere i identitetssvage områder, som ikke er ordentlig rodfæstet i en naturlig udvikling, og som derfor efter en kort periode igen står overfor måske at skulle nedrives. Essensen er at man ved at genanvende historiske og betydningsfulde bygninger skaber en glidende overgang i samfundet.

Netop det historiske aspekt *sammen med* en fornyelse er altafgørende. Det er derfor vigtigt at bygningen ikke blot fremover vil besidde en museal funktion; en historisk fortælling om hvad bygningen *har* betydet. Bygningen skal have tilført nyt liv, for fremover også at have en betydning for området. Og her er mødet mellem det eksisterende og det nye essentielt.

Den arkitektoniske vision er derfor med faste indgreb, at tilføje bygningen elementer, som understreger bygningens nuværende karakter, ved hjælp af modsætninger såvel som ligheder. Elementer som fremover vil fremstå som en naturlig del af bygningsmassen.

Figur 07 Modsatte side: Visionsdiagram, hvor blå viser en bygnings levetid, og grøn funktionens levetid. Ved funktionsophør kan bygningen enten bevares, nedrives eller forfalde naturligt.

Figur 08 Museumsgården på Læsø; et eksempel på en bygning, som efter funktionsophør er restaureret med det formål at fortælle om bygningen og den brug den tidligere havde. Selvom gården har gennemgået en omdannelse fra landbrug til museum, og derved også en restaurering, er bygningen fastlåst i sin gamle funktion - da gården i store træk er bevaret for at formidle fortællingen om gården.

RESTAURERING OG OMDANNELSE

Dette afsnit beskriver og diskuterer forskellige tilgange til restaurering som grundlag for en omdannelse. Grunden til at emnet restaurering først og fremmest beskrives er, at enhver omdannelse kræver en stillingtagen til det eksisterende. I hvor stor grad man går ind og berører det eksisterende og med hvilken tilgang. Når der her tales om omdannelse, tages der udgangspunkt i ophør af funktion og efterfølgende ibrugtagning med andet formål for øje.

Inden forskellige tilgange til restaurering gennemgås, er det vigtigt at forstå, hvorfor bevaring overhovedet er relevant. Johannes Exner forklarer meget fint, hvordan en bygning kan anses som et levende væsen. I artiklen *Den historiske bygnings væren på liv og død* tillader han, som han selv formulerer det, at sammenstille Koldinghus og Karen Blixen, fordi de, efter hans mening, begge er historiske væsner (Exner 2007, side 57). Han stiller spørgsmålet; hvem/hvad er Karen Blixen? Som han besvarer med at sige at "Karen Blixen både er den 17-årige Karen Dinesen og den 77-årige Karen Blixen-Finecke, inklusiv alle de andre Karen'er indimellem." (Exner 2007, side 56) Hans pointe er at en bygning ligeledes også er alt, hvad der ligger mellem dens fødsel (opførelse) og død (nedrivning eller nedbrydning).

Sammenligningen er interessant da den flytter en bygning fra blot at være rammerne om noget til selv at være en del af en fortælling.

Bygninger er selvsagt ikke præcis som mennesker, og hvordan man vil behandle en bygning er ikke givet i sammenligningen. Man kan gå vidt forskelligt til værks og flere har behandlet dette emne. En af de mest radikale er John Ruskin, hvis tilgang nærmest kan beskrives som en nonintervention. I sin bog "Arkitekturens syv lamper" skriver han:

"Hverken offentligheden eller de, der tager vare på offentlige monumenter, forstår den sande betydning af ordet restaurering. Den er ensbetydende med den mest fuldkomne ødelæggelse, der kan overgå en bygning [...]"

(Ruskins 2005, side 223)

Han siger at det smukkeste, der kan overgå en bygning er det totale forfald, indtil bygningen er så fragmenteret at intet kan reddes eller

genskabes. Begrundelsen er, at man ikke kan genskabe de intentioner den originale håndværker eller arkitekt har haft.

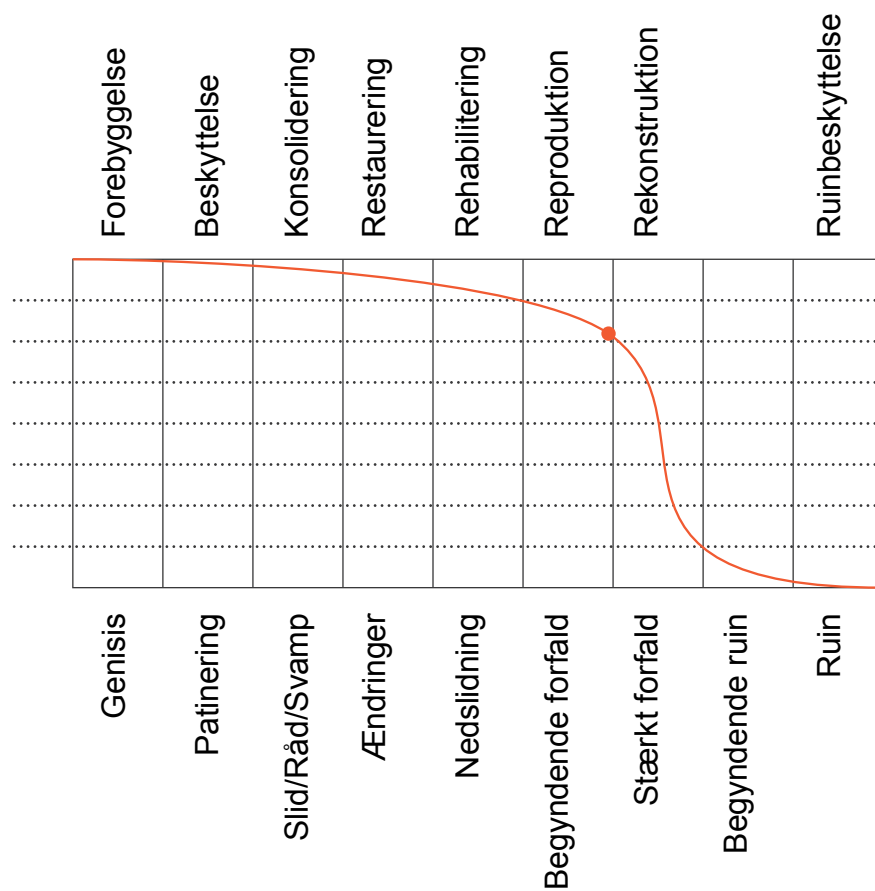
"Det er umuligt, lige så umuligt som at opvække de døde, at restaurere noget, der nogensinde har været stort eller smukt [...] [Det] der kun gives af håndværkerens hånd og øje, kan aldrig genopvækkes."

(Ruskins 2005, side 223)

Men Ruskin taler om noget stort og smukt i arkitekturen, og hvad, der netop gør at noget er stort og smukt er svært at afgøre, men anser man virkelig arkitektur for et levende væsen og at en bygning bør gå uberørt i døden, er det svært at komme uden om det faktum, at ikke kun rynker er med til at skabe folk, men også ar. Og en total afholdenhed fra vedligeholdelse og restaurering er svær at forestille sig, da en bygning hurtigt vil blive ubrugelig. Hvor smukt et sådanne forfald så end lyder er det i grunden urealistisk. Og lige så vel som vi mennesker bliver dannet af forskellige oplevelser, jobs, bekendtskaber osv. kan man også argumentere for, at en bygning først får sin vigtighed ved de (forskellige) funktioner den besidder.

Derfor er det interessant at se på bygninger som Kaas Briketfabrik. Stor og smuk arkitektur eller ej, har denne bygning haft en signifikant betydning for området. Og selv om disse effekter stadig er ganske tydelige i lokalsamfundet, virkede fabrikken blot i 40 år. Bygningen stod nærmest uberørt i mange år inden den blev hærgnet af hærværk. Et hærværk, som har fremskyndet forfaldet af bygningen, og uden dette hærværk ville denne bygning øjensynligt kunne havde stået i mange år frem. Men følger man Ruskins eksempel, hvor man efter opførelsen ikke må gøre noget ved bygningen, ville det være ganske umuligt at anvende bygningen til andet, da den er bygget til ét meget specifikt brug; briketfabrik. På figur 09 ses Johannes Exners illustration over en bygnings livsforløb, de stadier bygningen gennemgår og de dertil relaterede indgreb. Prikken angiver, hvor Kaas Briketfabrik i sit nuværende stadie befinder sig på kurven. Bygningen nærmer sig stærkt forfald, hvor tag og etagedæk styrter ned. I dette stadie angiver Exner *Rekonstruktion* og *Reproduktion* som de dertilhørende indgreb og beskriver dem selv som henholdsvis udførelse og indplacering af kopi. (Exner 2007)

Figur 09 Skitseret graf over en bygnings livsforløb, fra fødsel til død, og de tiltag, som kan sikre eller genskabe en bygning. Markeret med en orange prik er Kaas Briketfabrik, som nærmer sig stærkt forfald, som er kendetegnet ved at eksempelvis etagedæk og tagkonstruktioner styrter sammen.

Figur 10 Koldinghus, Exners Tegnesteue. En ny reversibel facade er tilføjet borgen, hvor den gamle facade manglende, og beskytter derved det resterende murværk. Der er tydelig forskel på den nye og gamle facade.

Men her er det interessant at se på Exners eget eksempel, Koldinghus. Her er der ikke tale om en rekonstruktion af borgen, men om en reversibel struktur, som for beskueren tydeliggøre forskellen mellem nyt og gammelt, samtidig med at den nye struktur konsoliderer resterne af den gamle del. (Exner 2007, side 65)

Uomtvisteligt er det nok at på et eller andet givent tidspunkt vil en bygning stoppe med at eksistere, men hvor Ruskins giver udtryk for at man efter opførelsen ikke må gøre noget ved bygningen åbner Exner op for en lidt anden tilgang:

”Bygninger er som levende væsener. De fødes, bliver syge, kureres, ældes og dør. Fra ungdoms friskhed gennem livets modning når de til alderdommens særlige skønhed.”

(Exner 2007, side 57)

Han åbner op for at man kan kurere en syg bygning. Her bruger han som eksempel Koldinghus, som gennem tiden har ændret brug og beboere adskillige gange. Det er en borg, som også har været hårdt ramt af krige - som er blevet *syg* - og efterfølgende repareret - *kureret*. Det springende punkt i hans eksempel er at man, som han pointerer, kan aflæse disse reparationer, da disse er udført i andre materialer eller med andre (tidstypiske) stilarter.

I den forbindelse er det også relevant at nævne en af Ruskins absolutte modpoler; Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc. Han er af den opfattelse at en bygning bør restaureres tilbage til sin storhedstid - og dette indbefatter også skabelse af eventuelle detaljer, som aldrig har været. Altså en restaurering tilbage til, som bygningen *burde* have set ud - en nærmest historicistisk tilgang til restaurering. (Violette-le-Duc 2000)

”...det [at restaurere et bygningsværk] er at reetablere det i en fuldfærdig skikkelse, som det måske aldrig har eksisteret på noget bestemt tidspunkt.”

(Violette-le-Duc 2000, side 7)

Interessant er det, at begge fokuserer meget på bygningens genesis. Hvor Ruskins forsøger ikke at gøre noget ved bygningen vil Viollet-le-Duc rette op på tidligere fejl ved at tilføje en bygning elementer, som burde have været der fra begyndelsen. Men Exner lægger meget vægt på fortællerværdien. Og hvor man nærmest kan se Ruskins tilgang som en dokumentaristisk fortælling, hvor man blot observerer bygningens forfald og Viollet-le-Ducs som en myte¹, tillægger Exner bygningens liv selve fortællerværdien. En værdi, som ikke nødvendigvis forringes, ved ombygninger el.lign.

Her er det relevant at tage et eksempel med et sociologisk aspekt. Rundt omkring i Danmark, står et utal af kirker. Disse kirker kan opfattes som helheder, men sandheden er, at de ofte er om- og tilbygget flere gange. Eksempelvis er tårnet og våbenhuset måske først bygget flere hundrede år efter skibet, og interiøret er måske endnu nyere. Men med disse modifikationer kan kirken stadig fungere den dag i dag til trods for at samfundet har ændret sig.

I den forbindelse er det også værd at nævne, at der nu tales om at nedlægge nogle sogn og kirker. Men skal bygningerne i så fald også fjernes? Eller skal de blot stå tomme og efter tid miste deres betydning? Eller skal man omdanne dem til andet brug og lade dem beholde en betydning i samfundet? Arkitektonisk såvel som funktionel. (Schelde 2010) (Rasmussen 2012)

Interessant er det her, hvordan en sammenstyknig af noget, på et tidspunkt kan synes som et hele. Vender vi tilbage til eksemplet med Karen Blixen, vil folk som *kun* har kendt Karen Blixen de sidste 15 år af hendes liv, nok føle, at hun var et helt menneske, til trods for at hun var dannet af mange oplevelser gennem *hele* livet, og bestemt ikke blot var født, og derefter forfaldet. Hun har ikke haft samme funktion hele sit liv. Hendes mange bosteder, oplevelser o.lign. har skabt den Karen Blixen, som *vi kender*. En person med en stor betydning for samfundet.

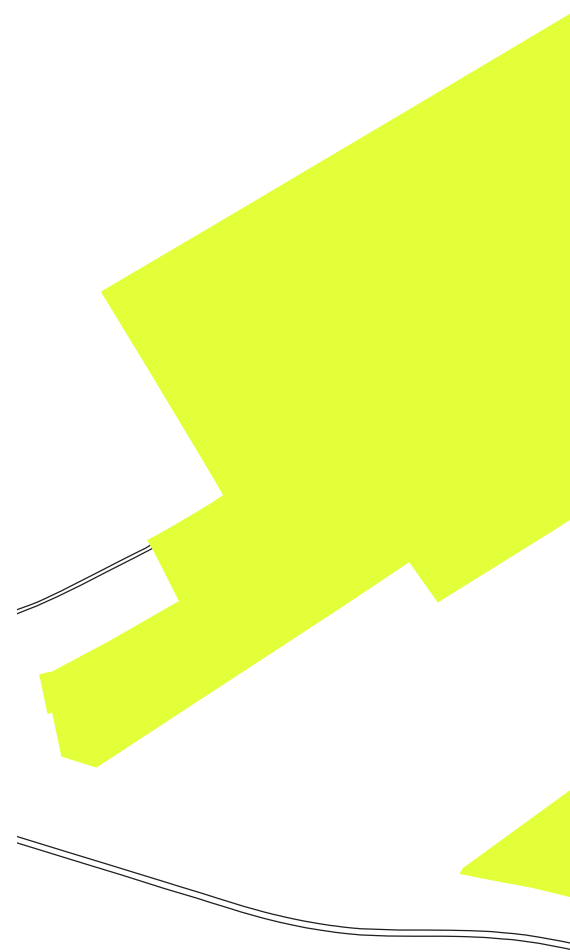
Figur 11 Kort (1:7500) over området omkring Kaas Briketfabrik. Mod sydvest ligger Koldmosen, mod syd Moseby og mod øst Kaas. De to ankomstretninger til fabrikken er angivet med pile på kortet. Der er angivet 1-meterskoter vest for Moseby og omkring fabrikken, der er markeret med sort.

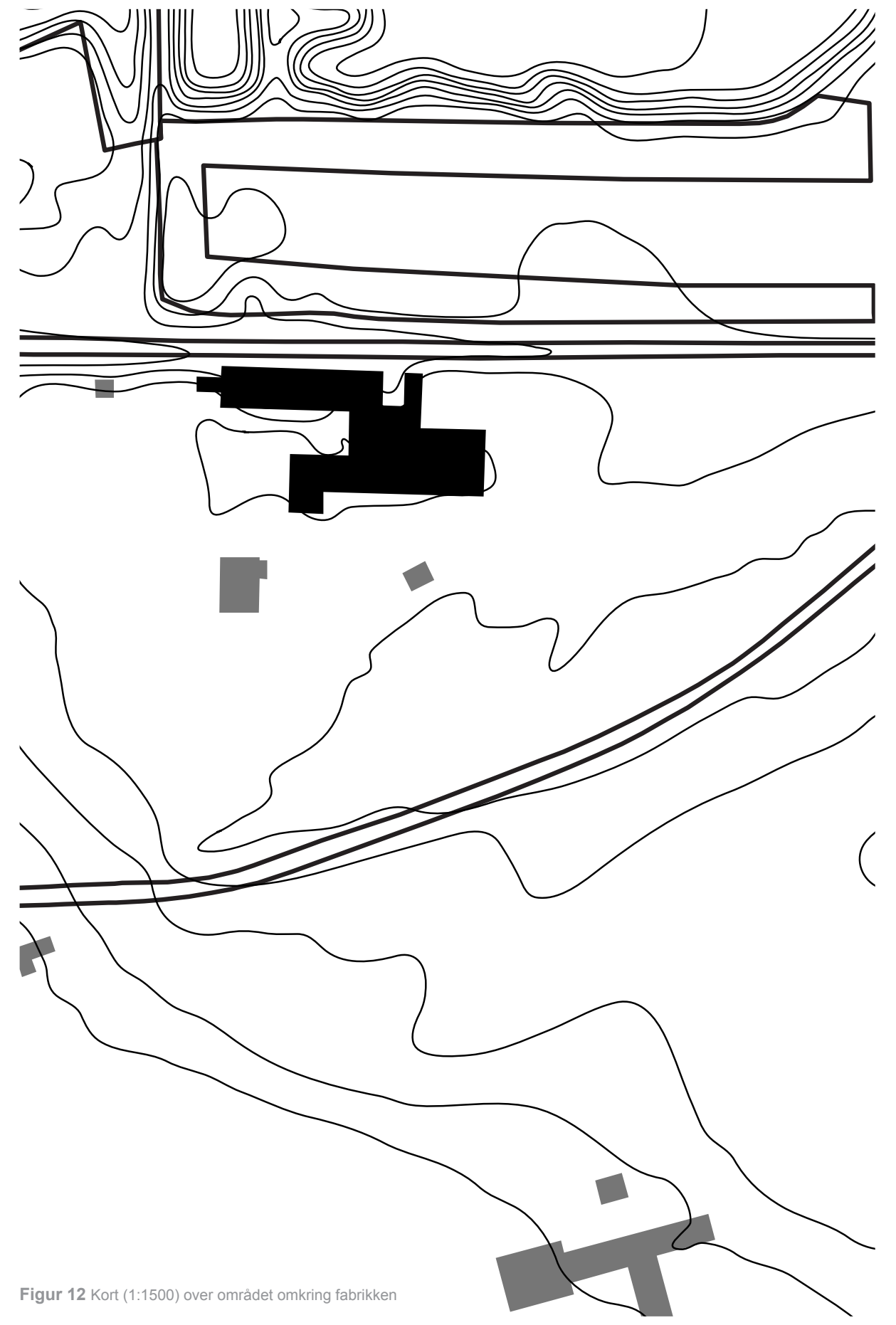
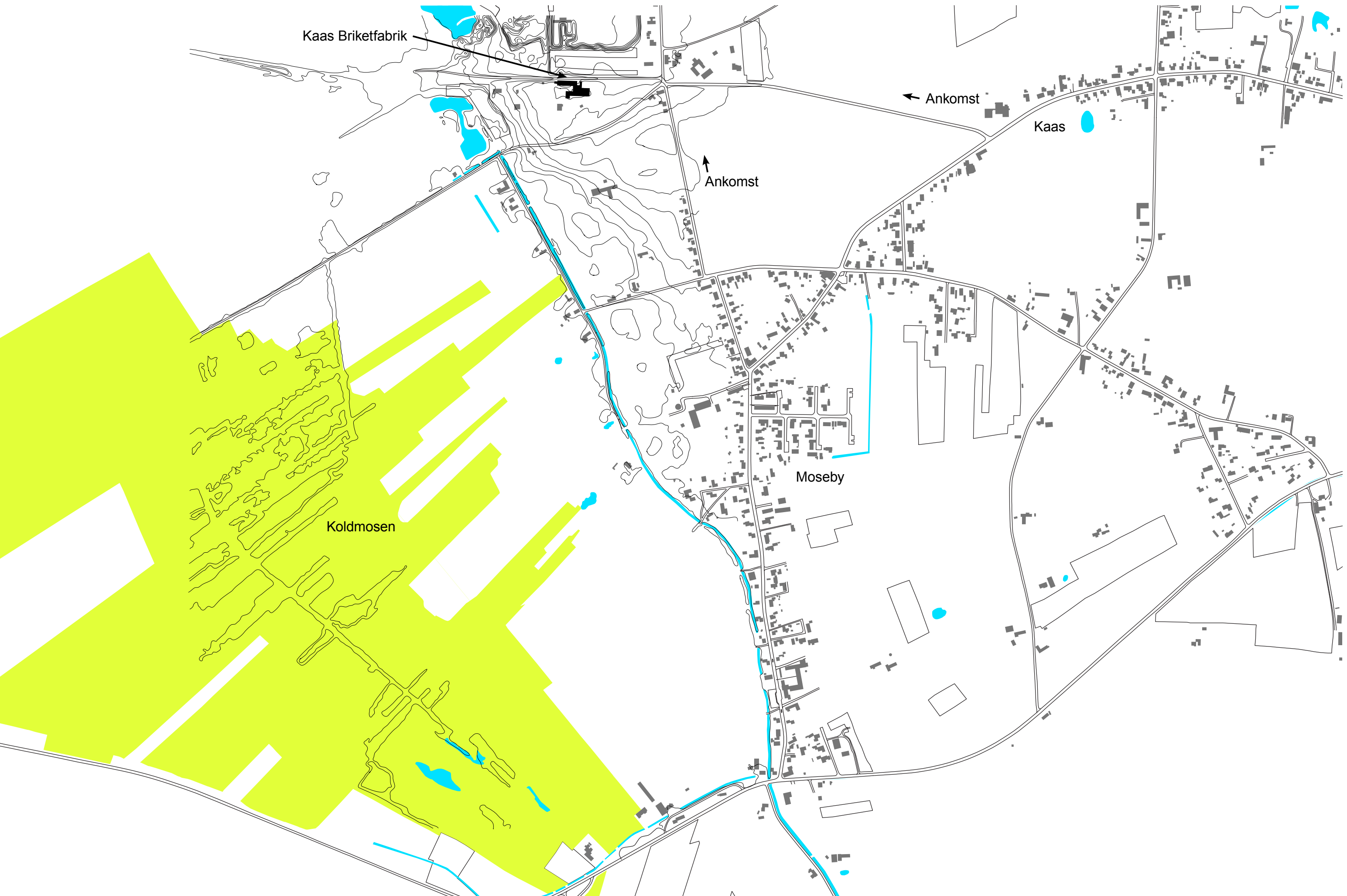
OMRÅDET

Både den vestlige del af Kaas og Moseby består i store træk af få gennemgående veje med én række huse på hver side. Denne langstrakte bystruktur resulterer i, at der næsten helt op til fabrikken er huse på begge sider, men umiddelbart inden ankomst til fabrikken er der åbent land på begge sider. Der er en mindre gruppering af huse umiddelbart i forbindelse med fabrikken.

Fabrikken ligger på en forhøjning og mod vest og nord er der hovedsageligt landbrugsjord med spredt bebyggelse. Mod sydvest ligger Koldmosen.

Omkring 1 kilometer fra fabrikken ligger købmanden i Moseby, og den nu lukkede skole, en børnehave og en cykelsmed. Lidt længere væk, i Kaas, som er væsentlig større end Moseby, er der en skole, et lægehus, en hal, supermarked, en bank og forskellige detailforretninger.

Figur 12 Kort (1:1500) over området omkring fabrikken

REGISTRERINGER

ANKOMST ØST

Ankomsten fra Kaas er præget af de flade marker på begge sider og i horisonten skimtes fabrikkens silouette, indrammet af træer på begge sider. Det er herfra svært at se hvilke bygninger, som er en del af fabrikkens, og det antydes at fabrikkens ligger i en klynge med andre bygninger (se figur 13a).

Når man kommer tættere på er det tydeligt, at fabrikkens ikke ligger lige op af andre bygninger, men det er dens størrelse, som på afstand får det til at syne sådan (se figur 13b).

Fra spidsen af grunden er det tydeligt at se at fabrikkens ikke blot består af én bygning, men er et kompleks af bygningskroppe, som sidder sammen i én bygningsmasse. Vinkelret på ankomstretningen ses en gavl, og bagved en tagflade (se figur 13c).

ANKOMST SYD

Ankomsten fra Moseby defineres af en række træer på den østlige side af vejen, og af huse på den anden (se figur 14a).

Kommer man tættere på stopper husrækken og fabrikkens er synlig mod nordvest. Der er beplantning både foran og bagved fabrikkens (se figur 14c).

Figur 13a-c Ankomst Øst: De tre billeder herunder viser ankomsten fra øst.

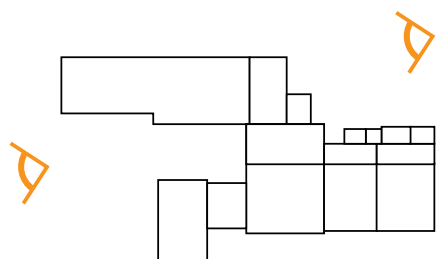
Figur 14a-c Ankomst Syd: De tre billeder herunder viser ankomsten fra syd.

Figur 15 Modsatte side: Grusvejen mod nord. Her er det tydeligt at bygningen ligger på en forhøjning.

Figur 16 Nederst: Panorama mod vest.

GRUNDEN

Grunden afgrænses mod syd af en asfalteret vej og en grusvej mod nord. Mod syd er der udsigt over Moseby og Koldmosen. Mod nord afgrænses udsigten af en række træer på den anden side af grusvejen (se figur 15). Bygningen er dog så høj, at der fra nogle steder inde i bygningen er udsigt over træerne. Mod vest, hvor terrænet skrånede - som det også er tilfældet mod syd - er der træer, som delvist skærmer for udsynet. Det er spredt bevoksning, hvorfor der er fine kig mellem træerne, som også er så lave, at der er udsigt over dem, fra de øvre etager (se figur 16).

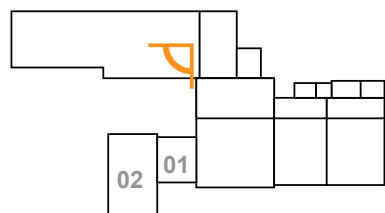
De adskillige bygningskroppe skaber mod vest et fint gårdrum. De lave bygninger giver gårdrummet en behagelig skala, og at *garagens* facade er trukket tilbage i forhold til *smedjens* gavl, bidrager til rummets intimitet. Uderummet står i stærk kontrast til det resterende af grunden, som er helt åbent. Og de mange åbninger ud mod gårdrummet, giver det endvidere en venlig karakter, og forholdet mellem inde og ude er udtalt netop her.

Overfladerne er af forskellig karakter, og materialebrug og detaljering er varierende, som det kan ses på figur 17, hvor man til venstre kan se de store massive teglstensfacader og mod højre en facade af simple brædder og eternitplader.

Uderummet er givetvis opstået tilfældigt ud fra fabrikkens krav til udvidelse, men som i sin kompleksitet skaber noget tiltalende.

Figur 17 Panorama i gårdrummet mod vest.

01 Garagen
02 Smedjen

Figur 18 Bygningens nordfacade

Figur 19 Modsatte side: Bygningens sydfacade

01 Garagen (mellembygning)

02 Smedjen

03 Hovedbygning

04 Sidebygning (mod øst)

Beplantning skærmer for de få indgange der er

Simple eternit- og stålkonstruktioner

Skrænt

BYGNINGEN

Mod syd har bygningen flere tydelige indgange, og åbner sig derved op mod grunden. Bygningen har en tydelig hovedbygning i midten med mindre bygninger på begge sider. På *hovedbygningen* er det således murværket og vindueshullerne som er absolut karaktergivende, mens taget på *sidebygningen* mod øst (til højre på figur 19) træder meget frem.

Mod vest ligger en mindre bygningskrop, *smedjen*, som er bygget sammen med *hovedbygningen* med en lille længe, *garagen*. Ved nærmere eftersyn er disse tydeligvis bygget på senere, da *garagen* ikke er bygget i forbandt med *hovedbygningen*.

Foran fabrikken ligger et par mindre fritstående bygninger; en i samme gule sten, en i en anden sten og en træbygning.

Mod nord skærmes bygningen af beplantning og der er ikke nogle tydelige indgange. Bygningen er desuden adskilt fra vejen med en lille skrænt, som også angiver at dette er bygningens bagside (se figur 18).

Hovedbygning med
dør- og vindueshuller

Tagflade

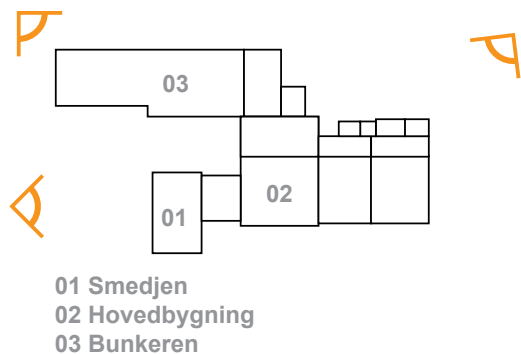
Figur 20 Bunkerens karakteristiske murede felter mellem den rytmisk inddelte stålstruktur og eternitplader øverst

Figur 21 Modsatte side øverst: Fabrikkens østgavl

Figur 22 Modsatte side nederst: Smedjen og hovedbygningen set fra vest

Længere mod vest er der en tilbygning, som adskiller sig fra resten af bygningskomplekset ved at have en synlig metalkonstruktion med murede felter imellem. Bygningen, som kaldes *bunker*en, har trempelkonstruktion med eternitplader på den øverste del og dens træspær er synlige udefra. Længst mod vest er denne bygning tilbygget en simpel eternitbeklædt bygning af samme type som også ses på figur 18.

Meget karakteristisk for bygningen er dens hjørnelisener som sammen med omløbende aftrappede gesimser indrammer de fleste af bygnings facader. Det giver bygningen en monumental karakter, og antallet af aftrapninger og dimensionerne på gesims og linsen angiver et fint hieraki i bygningskomplekset. Et eksempel herpå kan ses på figur 22, hvor *smedjen* har en mindre gesims med 2 aftrapninger, mod *hovedbygningens* større gesims med 3 aftrapninger. Et andet eksempel er den østvendte gavl (se figur 21), hvor den nederste del har en kraftig omløbende gesims, mens den øvre del, har en fin detaljering med sit tynde gesims. De store murede flader brydes af store sprosede vinduer og variationen i dens rød-gule teglsten.

Figur 23 Øverst: Pressehallens hvælvede lofter

Figur 24 Midt: Generatorrummets pudsede pilaster

Figur 25 Nederst: Rytmist indramning af vinduer og døre

Figur 26a-c Modsatte side øverst: Vindue mellem kedelhallen og en tilbygning. Snoet gelænder i bunkeren. Loftkonstruktionen i kedelhallen

Figur 27 Modsatte side nederst Mur mellem kedelhallen og en af de mange små tilbygninger.

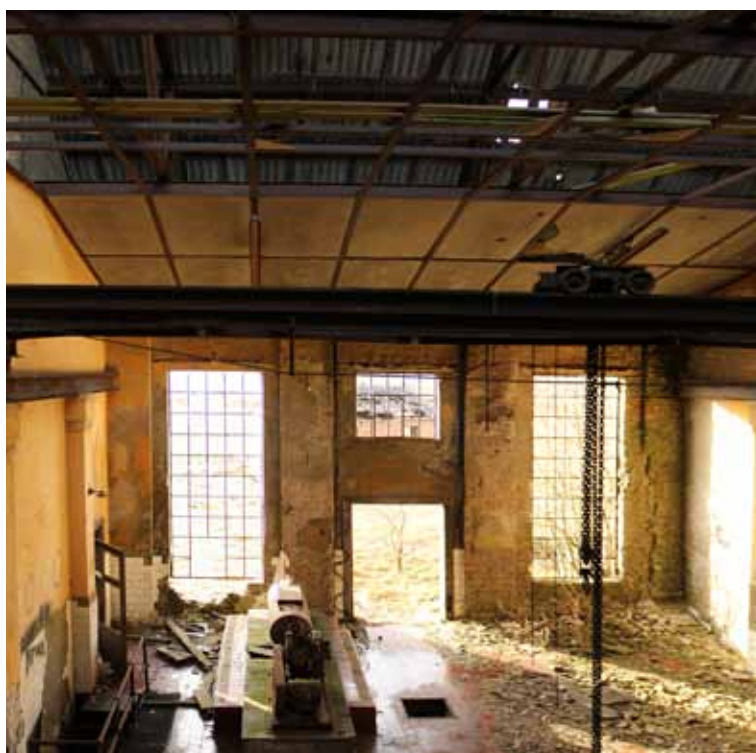
BYGNINGS INDRE

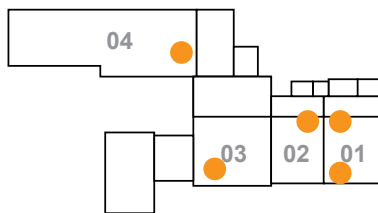
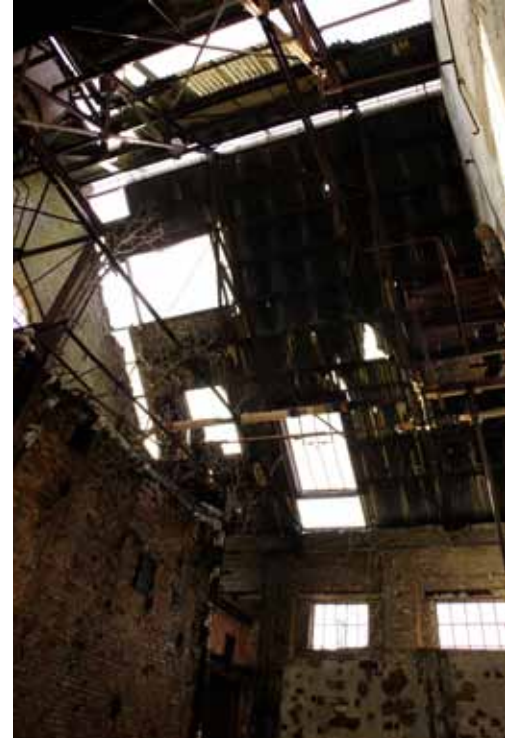
Hvor bygningens ydre i store træk fremstår som ét samlet, er bygningens indre rum af vidt forskellige karakterer. Fra rum med pudsede vægge og gesimser som rent dekorative elementer til rum med rå teglvægge, hvælvede staldlofter og store stålprofiler.

Murfremspringene er, som udenfor, dog et gennemgående tema. Lisener og aftrappede gesimser opdeler ydervæggene rytmisk og indrammer vinduer og døråbninger. I *generatorrummet* er der pilastre som understøtning for stålprofiler, som bærer en kran og andre steder pilastre som understøtter andre bygningsdele (se figur 25).

Bemærkelsesværdigt er det at tagkonstruktionen indefra synes ganske let, og hvor murværket virker simpelt og massivt, er tagkonstruktionen spinkel og raffineret, nærmest kompleks, med sit net af stålprofiler (se figur 26c)

Kedelhallen, som er det østligste rum, karakteriseres af den kæmpe murede ovn, som har leveret damp til fabrikkens generatoren (se figur 02).

- 01 Kedelhal** (Teglmur med vinduer, sålbænk og loftkonstruktion)
- 02 Generatorrum** (Kran og pilaster)
- 03 Pressehal** (Hvælvet staldloft)
- 04 Bunker** (Gelænder)

Figur 28 Generatorrummet vidner om fabrikkens storhedstid trods massivt hærværk og misvedligeholdelse

01 Generatorrum

Tyngde - murværk

Lethed - tag

BYGNINGSANALYSE

MODSÆTNINGSANALYSE

Modsætninger og komplementære dele er vigtigt for vores opfattelse af arkitektur. Her følger nogle billeder, hvor forskellige modsætninger er markeret, samt en lille tekst, som beskriver hvad disse modsætninger har af konsekvenser for bygningen. Modsætningerne findes flere steder i bygningen, men her er der blot taget nogle eksempler ud, hvorpå disse er tydelige.

LETHED OG TYNGDE

Det meget massive murværk, står i fin kontrast til de spinkle tagkonstruktioner, hvis lethed tilføjer en elegance til bygningens meget monumentale karakter, mens murværket virker som en beskyttende base for det skrøbelige tag (se figur 28).

Til højre på figur 28 ses det også hvordan et tyndt metalbånd under teglmuren markerer overgangen mellem det massive murværk over murhullet med stålsøjlerne. Metalbåndet giver en antydning af, at hullet er skåret ud.

LØDRET, VANDRET OG DIAGONALT

Hvor mur og gulv skabe ro med deres lodrette og vandrette flader, er tagkonstruktionen med sine mange diagonaler straks mere dynamisk.

Tyndt metalbånd

Figur 29 Bygningskomplekset set fra syd

SYMMETRI OG ASYMMETRI

Fabrikken er af tydelig industriel karakter. Bygningskroppene er dimensioneret ud fra praktiske hensyn lige som vinduer og dører også formodes placeret af funktionel årsag.

Det er interessant, hvordan denne funktionelle tilgang skaber tydelige modsætninger. I *generatorrummet* som ses på figur 28, er det tydeligt hvordan pilasterne er placeret symmetrisk, mens dørhullet bryder symmetrien. Pilasterne bærer en kran, og er derfor placeret med samme afstand for at fordele vægten, mens døren ikke er placeret midt på væggen - formodentlig grundet fabrikkens indretning.

Interessant er også sydfacaden med sine symmetriske gavlprofiler, som noget af det eneste symmetri udvendigt. Pudsigt er gentagelsen af *hovedbygningen* og *sidebygningen* mod øst, i mindre skala mod vest.

Symmetri - gavl

Symmetri - gavl

Asymmetri - sidebygning

FORTÆLLEVÆRDI

EXNER

Jævnfør Johannes Exners sammenligning mellem en bygning og en person, og at de gennem deres liv, opnår deres identitet og fortælle-værdi, må man sige at fabrikken har haft to væsentlige perioder i sit liv; da den stadig var aktiv og efter fabrikkens ophør. Disse to perioder kan selvfølgelig yderligere opdeles. Den aktive periode i før og efter eksplosionen og genopbygningen i 1933. Og efter fabrikkens ophør i før og efter den meget hærværk. Men for bygningens fortælling er der to vigtige faktorer; den store betydning den har haft, ikke kun for lokalområdet, men også nationalt og internationalt, samt den ruinøse tilstand bygningen har fået efter den har mistet sin funktion.

Hvor perioden efter lukningen er ganske tydeligt gennem bygningens tilstand, ligger fortællingen om fabrikkens aktive periode mere skjult, men spor efter datiden og fabrikkens virke findes i byggeskikken og eksisterende detaljer. En kan måske sige at sammenligningen mellem bygningens monumentale arkitektoniske karakter og dens betydning er lige til. Men at man har gået op i detaljering som eksempelvis mufrem-spring og de snoede gelænder i *bunkeren* (se figur 26b) vidner også om en tid hvor industrien havde en anden betydning og status end i dag.

KONSTRUKTION OG STRUKTUR

Til at klarlægge fabrikkens opbygning drages paralleller til Louis Kahns servant og served spaces og til de tektoniske begreber earthwork, framework, screenwall og heart fremlagt af Gottfried Semper.

KAHN

Louis Kahn taler om servant spaces som rum i en bygning, som servicerer andre rum – kaldet served spaces. Et af Kahns mest tydelige og kendte eksempler er Richards Medical Research Laboratories på Pennsylvania Universitet. Her har Kahn ladet trapper og udluftningskanaler løbe i kerne på siderne af laboratorierne - som er i åbent plan med store glasfacader. Kernerne er teglmassiver, som symbolsk bærer laboratoriernes etagedæk, som er udkraget uden konstruktiv støtte i hjørnerne. (Moffett, Fazio & Wodehouse 2003, side 538-539)

Og selv om dækkene yderligt er stabiliseret af søjlerne ved siden af kernerne, giver hans brug af materialer – glas og tegl – og vinduer-nes møde i hjørnerne en god forståelse for det overordnede princip i

bygningen; at nogle rum servicerer andre rum. Ikke kun gennem deres funktion, men også konstruktivt.

Det er dog en opdeling som ikke er entydig, da man kan sige at en reception er servant for en foyer, mens personalet toilet og –frokoststue kan være servant for receptionen og slutteligt kan teknikskakte være servant for toilet og køkken.

Kaas Briketfabrik kan nemt deles op efter dette hierarki. Det er tydeligt hvordan de simple eternitbelædte stålstrukturer, servicerer de store gule teglbygninger. I modsætning til eksemplet før, er den servicerende del her den massive. Her underordner den servicerende del sig tydeligt. Tydeligt er også forskellen i detaljeringsrigdommen og materialevalget mellem eksempelvis *hovedbygningens* teglstensgesimser o.lign. og *bunkeren*, som er en simpel træbygning, som leder tankerne hen på de mange trempel-gårde i Vendsyssel.

SEMPER

Ifølge Gottfried Semper kan bygninger opdeles i en *teknisk* og en *symbolske* kategori. Han inddeler yderligere den tekniske kategori i earthwork og framework, og den symbolske i screenwall og heart. Interessant er det hvordan man kan se eternittilbygningerne, som bestående af framework med screenwall på. En spinkel teknisk del med en symbolsk plade. Hvorimod hovedbygningen står med sine kraftige stereotomiske vægge – earthwork – som den bærende del af fabrikken. I denne del findes ovnen. Ovnen har produceret damp til fabrikkens generatorer, som har produceret strøm til hele produktionen. Her kan man altså tale om fabrikkens hjerte – om end det ikke er et offentligt eller socialt hjerte i bygningen. Et hjerte som ligger godt beskyttet i den tunge del. (Frampton 2001)

OPSAMLING

Som nævnt er det vigtigt i en om- og tilbygning at se på hvad det eksisterende byggeris karakteristika er, hvad bygningen fortæller og hvad den fremover skal fortælle. Da bygningen har en væsentlig historie at fortælle; ikke kun i den funktion den har besiddet, men også i den ruinøse stand den fremtræder i nu, er restaureringstilgangen vigtig. Det er vigtigt at bygningen beholder sit industrielle præg, samtidig med at dens forfald også i vis grad bevares. Bygningen skal gøres anvendelig og sikres mod yderligere forfald, men da dens forfald er en vigtig del af fortællingen, bør disse tiltag være synlig for beskueren. Dette vil som nævnt i afgrænsningen kun berøres principielt.

Udover at de eksisterende bygninger skal omdannes er det også nødvendigt at udbygge den nuværende bygningsmasse, da der i følge rumprogrammet ikke er kvadratmeter nok (se figur 30)

De eksisterende byggeri indeholder nogle spændende tematikker angående let kontra tung, massivt og spinkel, og tektoniske aspekter, som vil være oplagt at behandle i et nyt byggeri på grunden. Hermed vil disse få en klar forbindelse til de eksisterende. Det er vigtigt at tilbygninger indpasses i fabrikkens overordnede struktur, mens de også bruges som modstykke til det gamle og derved fremhæver fabrikkens kvaliteter.

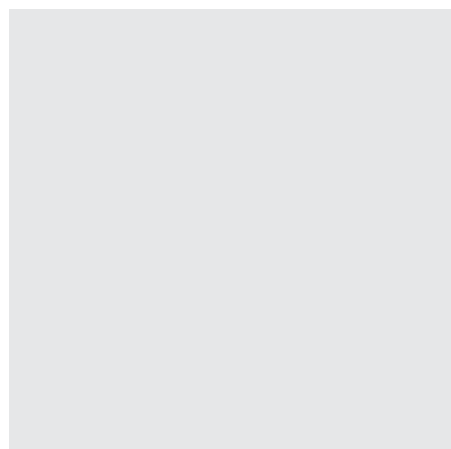
Bygningskomplekset skal ikke blot servicere højskolen, men også Moseby og Kaas og anvendes af folk udefra, hvorfor det er vigtigt at bygningen også henvender sig til byernes borgere og udefrakommende. Det er i særdeleshed vigtigt ved dispositionen af funktioner og placering af tilbygninger.

I designprocessen anvendes Gottfried Sempers begreber *det tekniske* og *det symbolske*, samt Louis Kahns *servant* og *served spaces*. Med Kahns tilgang er det muligt at anvende tekniske foranstaltninger som arkitektoniske greb, jævnfør eksemplet med Richards Medical Laboratories, samtidig med at Sempers opdeling giver et hieraki ved rumdannelser.

RUMPROGRAM

På modsatte side ses rumprogrammet for højskolen, som er baseret på opmålinger og besøg foretaget på Aalborg Sportshøjskole, samt opmåling af Han Herreds Ungdomsskole. Rumprogrammet giver et billede af fordelingen mellem højskolens forskellige funktioner og viser at der ikke er nok kvadratmeter i det eksisterende.

Figur 30 Rumprogram

Værelser 1055 kvm

2-personersværelser + bad + toilet
3-personersværelser + bad + toilet
3 x fælles te-køkken + rengøringsrum + opholdsareal

Spisesal 250 kvm

plads til alle kursister og personale
køkken
lagerrum
vareindlevering
kontor til køkkenpersonale

Service 310 kvm

administration 3 medarbejdere
lærerværelse
forstanderkontor
pedelkontor
teknikrum
wc
depot
lejlighed til vagthavende

Undervisning 940 kvm

klasseværelser
bibliotek
auditorium
keramik + glasværksted
træ + metalværksted
musiklokale
gruppenicher

Eksisterende bygninger 2060 kvm

Behov 2555 kvm

Figur 31 Moritzburg Museum, Nieto Sobejano Arquitectos. Den nye bygningsmasse træder tydeligt i karakter og virker afsluttende på den ukomplette ruin. Med sit enkle udtryk lader den de gamle mure stå tydeligt frem, samtidig med at den gør ruinen anvendelig

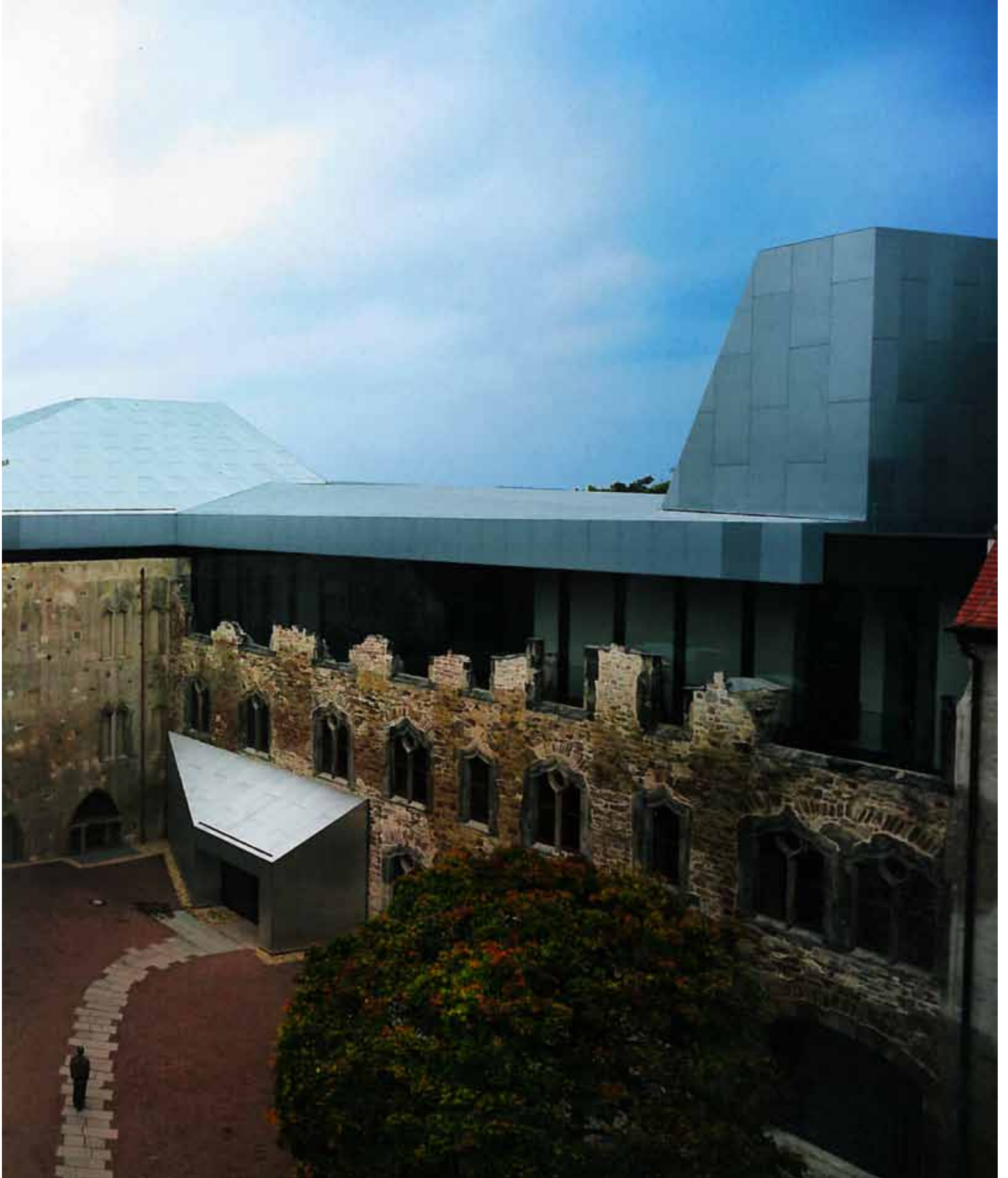
KONCEPT

Briketfabrikkens bygninger er i så dårlig stand, at man fristes til at stille spørgsmålet; hvorfor overhovedet bevare? Omkostningerne ved en restaurering eller ombygning kan holdes op imod hvad en nedrivning og et nybyggeri vil koste, for ikke at tale om de ofte større udgifter til drift af en ældre bygning. Her vil en omdannelse nok tabe.

Men der er noget vigtigt som glemmes i den sammenholdning; det irrationelle. Og det er givetvis irrationelt at beholde de gamle bygninger, men i samspillet mellem det rationelle og det irrationelle opstår en poesi – arkitekturen. En poesi som findes i alt hvad der er menneskeskabt; musik, litteratur, arkitektur osv. Bygger vi mennesker en bygning flytter vi i realiteten blot materiale fra et sted til et andet – vi skaber ikke noget. Men vi kan skabe et hjem, for her findes der noget personligt betinget – noget som er svært at sætte ord på og beskrive, noget som ikke alle kan blive enige om, noget som ikke er facit – noget irrationelt!

Konceptet for projektet er at lade de nye funktioner flytte ind i de gamle rammer, som fremmedelementer. Fremmedelementer som nogle steder indpasser sig det eksisterendes størrelser, men som andre steder sprænger rammerne og skærer sig igennem, hvis der er behov for det, og efterlader det eksisterende mere eller mindre fragmenteret, så der hele tiden opleves brudstykker af den gamle historie, sammen med det nye. Kendte elementer, som et blyindfattet vindue eller et stykke pudset mur, en port eller en serie af stålspær, i en anden sammenhæng, så den samlede historie skal findes ved fortolkning af delementerne – præcis som et digt, hvor hver enkelt ord er kendt for læseren, men betydningen af sammensætningen er op til fortolkning.

Fragmenter af en historie om et Danmark, som blot for 80 år siden var produktions- og landbrugssamfund – og hvor arbejderne på Kaas Briketfabrik, hver søndag kunne tage deres familie med på fabrikken og få et varmt bad – noget som på den tid var rent luksus.

Figur 32 Modsatte side: Hovedgrebet for omdannelsen

Figur 33 Øverst: Undervisningslokalerne placeres i en boks, som åbnes op i forskellige retninger og derved skaber forbindelser i det omkringliggende rum

Figur 34 Midten: Spisesalen og de andre små tilbygninger tager udgangspunkt i bygningskroppe, hvorfra de ekspandere i en retning

Figur 35 Nederst: Værelserne samles i en værelsesfløj, som placeres ovenpå fundamentet fra bunkeren. Kun værelsesfløjens bærende dele skærer sig ned gennem det eksisterende

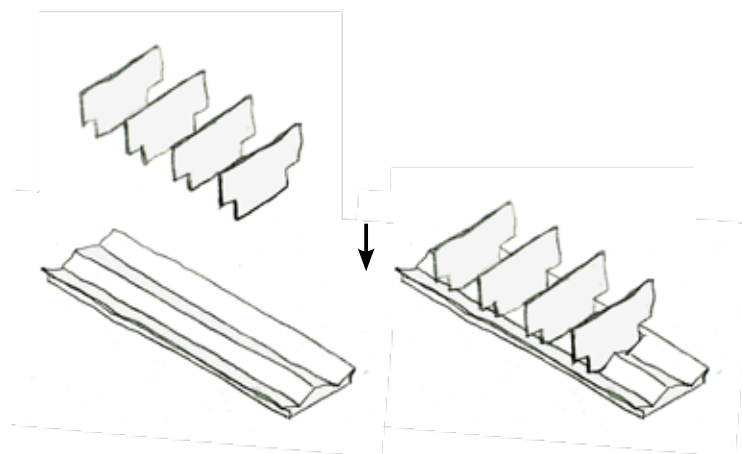
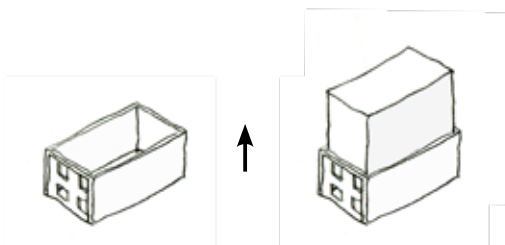
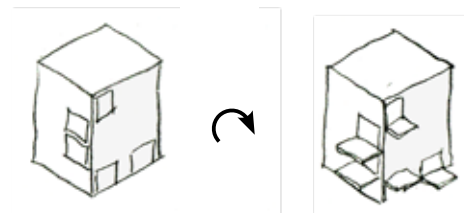
HOVEDGREB

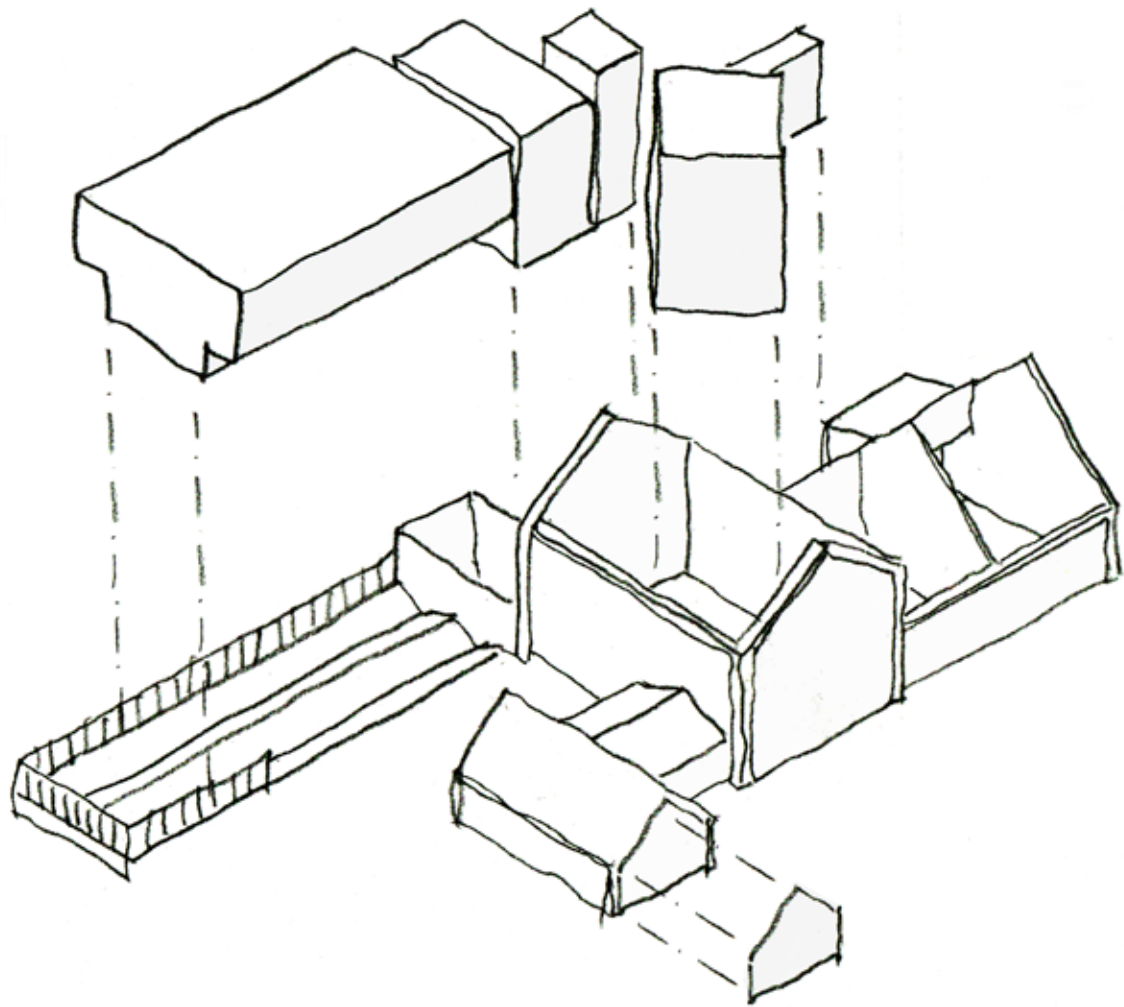
Omdannelsen af Kaas Briketfabrik sker helt konkret ved at en boks med undervisningslokaler og administration indsættes i *hovedbygningen*, en værelsesfløj bygges oven på fundamentet fra *bunkeren*, som i store træk fjernes, og *smedjen* forlænges ved begge gavle med en tilbygning, som indeholder spisesal og køkken. Derudover tilføjes der tre andre tilbygninger (se figur 32).

Hovedbygningens etageadskillelser og tværgående skillevæg fjernes og undervisningsboksen indsættes - fritstående - som ét samlet volumen, der åbner sig op og forbinder de forskellige etager ved brug af platauer (se figur 33).

Spisesal og køkken, samt de resterende tilbygninger skyder sig op eller ud af eksisterende bygninger, som fungerer der sprænger deres rammer (se figur 34).

Værelsesfløjen lægger sig oven på fundamentet fra *bunkeren*, som sammen med den karakteristiske stålstruktur er det eneste som bevares. Kun fløjens bærende betonvægge skærer sig ned gennem fundamentet (se figur 35).

PRÆSENTATION

INTRODUKTION

Følgeligt er løsningsforslaget præsenteret i plan, snit og facader suppleret af rumlige afbildninger, som billedliggøre principper anvendt ved omdannelsen. De fleste målfaste tegninger er skala 1:250, for sammenholdningens skyld, hvorfor de fleste sider er foldet.

Nye bygningselementer er markeret, både i plan og snit, ved en mørkere snitfarve end det eksisterende. Ved hver plan findes desuden en mindre plan, som viser bygningens aktuelle forhold.

Figur 36 Sydfacaden (1:250), hvor den primære ankomst er. I baggrunden rejser den nye værelsesfløj sig som en monolit og skaber en sammenhæng til spisesalen og køkkenet
Figur 37 Modsatte side: Siteplan (1:1000)

ANKOMSTEN

Ankomsten til højskolen er etableret således at man bliver ledt ind langs sydfacaden ad en nyanlagt vej, hvor højskolen ligger på den ene side og parkering langs vejen på den anden side. Ved ankomsten oplever man derfor først bygningen, inden man parkerer, med udsigt ud over Moseby og Koldmosen. Herfra bliver man af den nye tilbygning med køkken og spisesal, og en udgravning foran hovedbygningens sydfacade ledt ind til hovedindgangen.

Figur 38 Modsatte side (foldes ud): Stueplan (1:250)

Figur 39 Kælderplan (1:250)

PLANER

KÆLDERPLAN

Til højre ses stueplan og kælderplan. Kælderplanen indrettes med to værksteder ud mod en større lysgård, samt et musiklokale, pedelkontor og -værksted, toiletter og teknikrum.

STUEPLAN

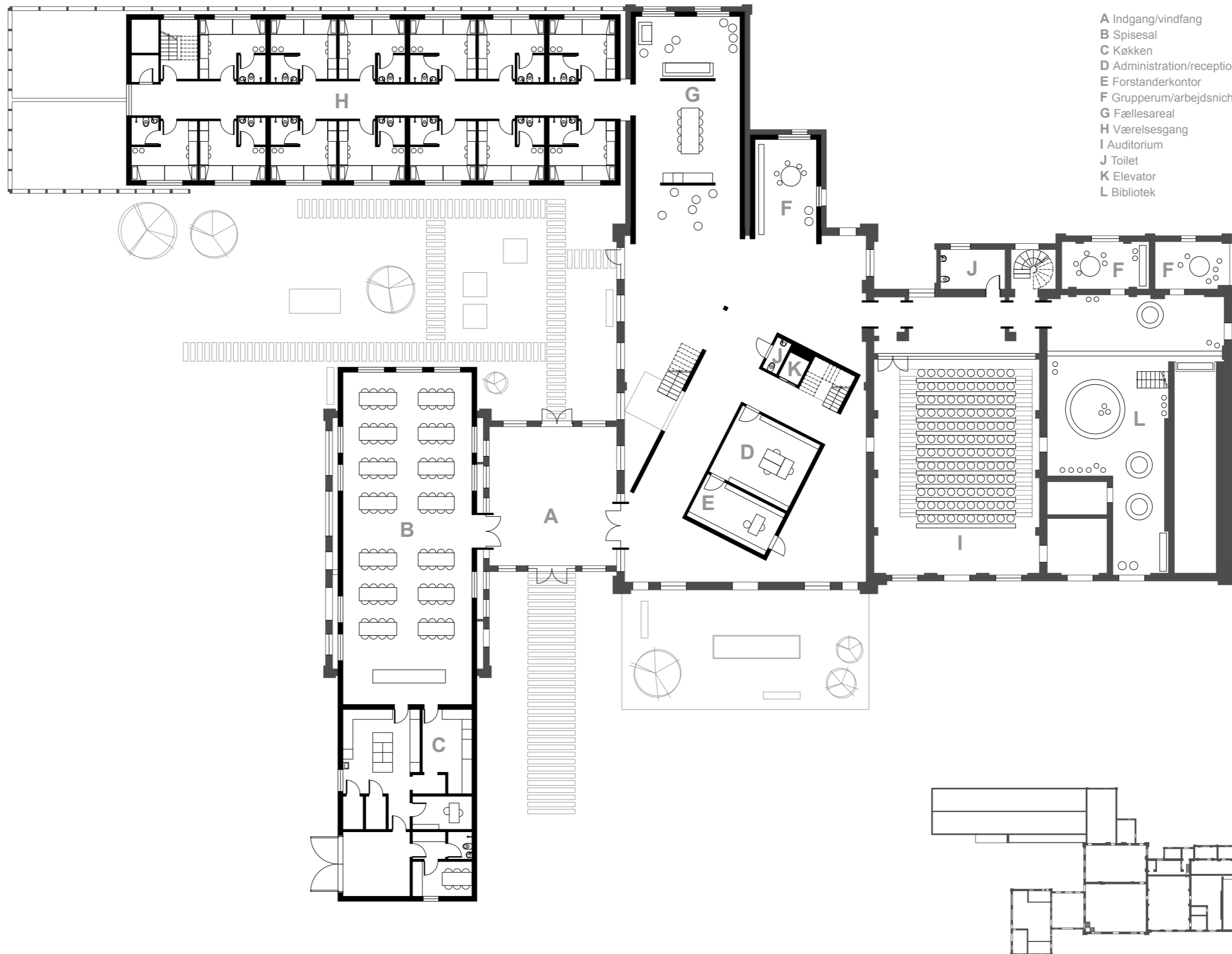
På stueplanen er det tydeligt hvordan undervisningsboksen er vinklet og åbnet op for at sikre et godt flow gennem det centrale rum i *hovedbygningen*. I og omkring dette rum er der gjort plads til ophold, både til afslappet social samvær eller eksempelvis gruppearbejde.

Fra *hovedbygningen* er der skabt en ny aksial forbindelse mod øst, som forbinder foredragssal og bibliotek med resten. I forbindelse med biblioteket er der nogle nichér, hvor man kan fortrække fra fællesskabet, for at søge ro og fordybelse.

Mod nord ligger værelsefløjen og et dertilhørende fællesområde, som fungerer som overgangszone, mellem det store centrale rum og værelserne.

Mod vest ligger spisesalen, og køkkenet i forlængelse af *smedjen*.

Figur 40 Modsatte side (foldes ud): Første sal (1:250)

Figur 41 Mødet mellem det bærende og det ikke-bærende

FØRSTE SAL

På denne plan er undervisningsboksen i midten af de store rum straks tydeligere. Her bevæger man sig ikke længere ind gennem boksen, men rundt mellem plateauerne udspændt fra undervisningsboksen eller boksen med fællesarealerne mod nord. På denne etage er der udelukkende 3-mandsværelser, som krager ud over det af bunkerens bevarede struktur, som delvist omkranser værelserne i stueplan.

VÆRELSESNES STRUKTUR

Værelsesfløjens struktur er bygget op efter kategorierne det ontologiske og det repræsentative. På renderingen under kan man se hvordan den bærende betonstruktur, hvor installationer til værelserne løber i, holder trævæggen, som er uden konstruktiv betydning men blot adskiller værelser og fællesareal.

Figur 42 Modsatte side (foldes ud): Anden sal (1:250)

Figur 43 Princip for hvordan den eksisterende mur brydes

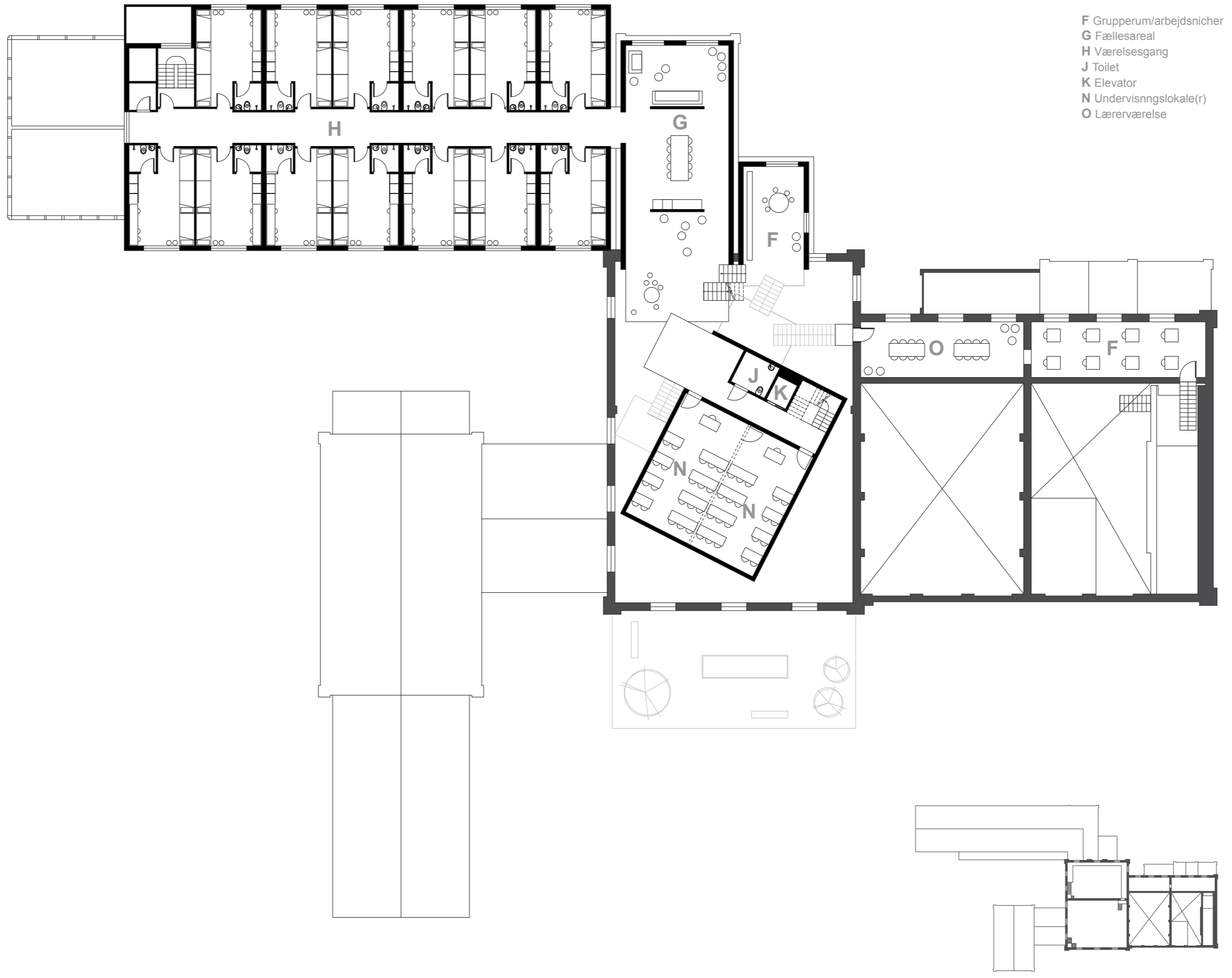
ANDEN SAL

Anden sal minder i store træk om første, men værd at bemærke er at adgangen til boksen er placeret anderledes. De mange forskudte plateauer er med til at give det store rum sin karakter. I sidebygningens øverste etager findes lærerværelset, og en læsesal, som er forbundet til biblioteket via en trappe og den gamle ovn.

GENNEMSKÆRING AF MURE

Flere steder i bygningen er det nødvendigt at lave nye eller større forbindelser. En stålramme markerer nye åbninger, og det skarpe og glatte profil er fritholdt fra det skæve og varierede murværk, hvorved uoverensstemmelsen mellem de gamle rammer og det nye behov understreges - en uoverensstemmelse som er kimen i en omdannelse.

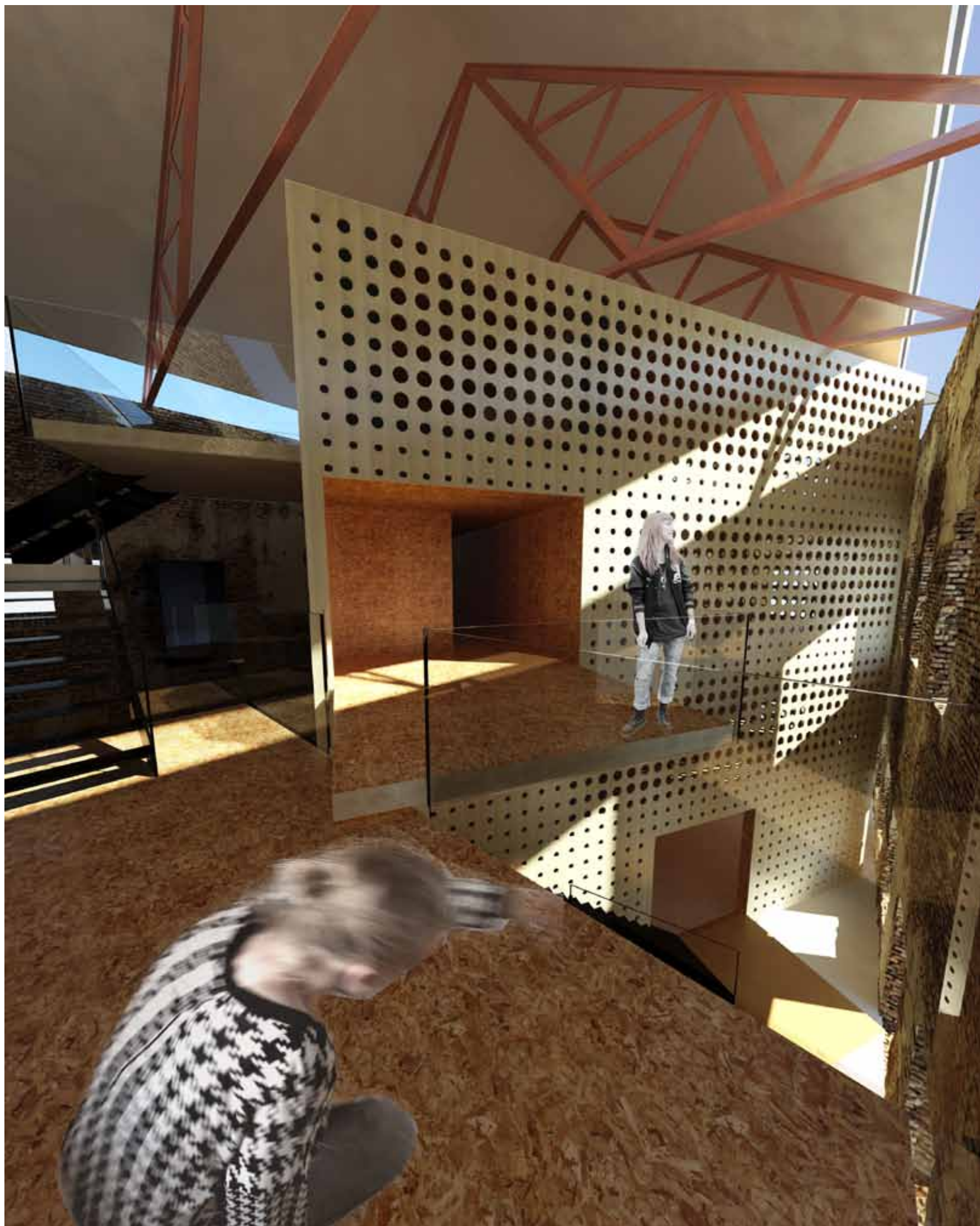

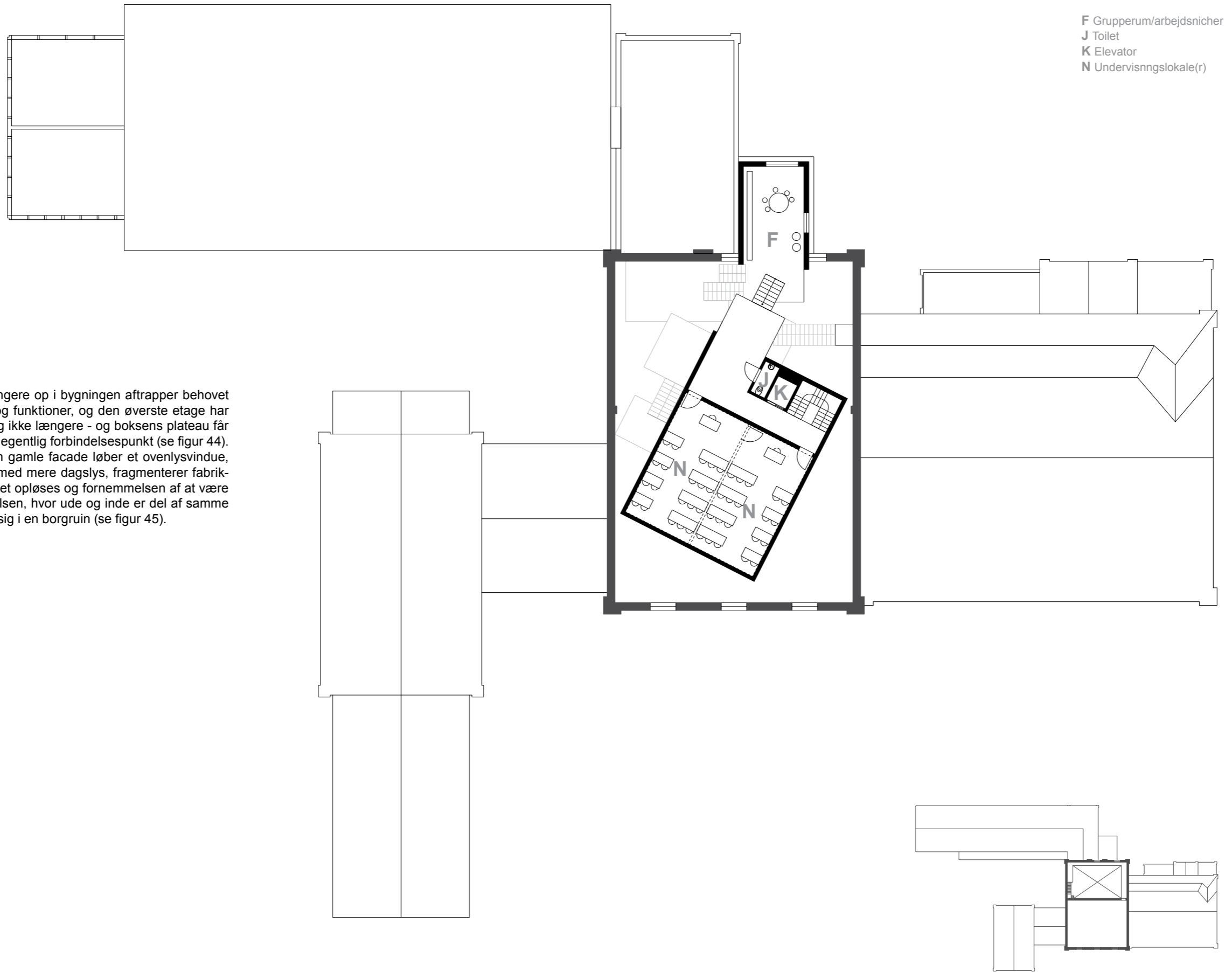

- F Grupperum/arbejdsnicher
- G Fællesareal
- H Værelsesgang
- J Toilet
- K Elevator
- N Undervisningslokale(r)
- O Lærerværelse

Figur 44 Modsatte side (foldes ud): Tredje sal (1:250)

Figur 45 Rumlig afbildning af den omdannede hovedbygning, hvor kun de ydre rammer er bevaret

- F Grupperum/arbejdsnicher
- J Toilet
- K Elevator
- N Undervisningslokale(r)

TREDJE SAL

I takt med at man kommer længere op i bygningen aftrapper behovet for forbindelser til andre rum og funktioner, og den øverste etage har en anden ro over sig - her til og ikke længere - og boksens plateau får mere karakter af balkon end af egentlig forbindelsespunkt (se figur 44). Rundt langs overkanten af den gamle facade løber et ovenlysvindue, som samtidig med at bidrage med mere dagslys, fragmenterer fabrikkens rammer yderligere; rummet opløses og fornemmelsen af at være i et lukket rum erstattes af følelsen, hvor ude og inde er del af samme rumopfattelse, som at befinde sig i en borgruin (se figur 45).

Figur 46 Modsatte side: Længdesnit A (1:250) gennem bygningen

Figur 47: Rending, som viser mødet mellem volumen med spisesalen og smedjen.

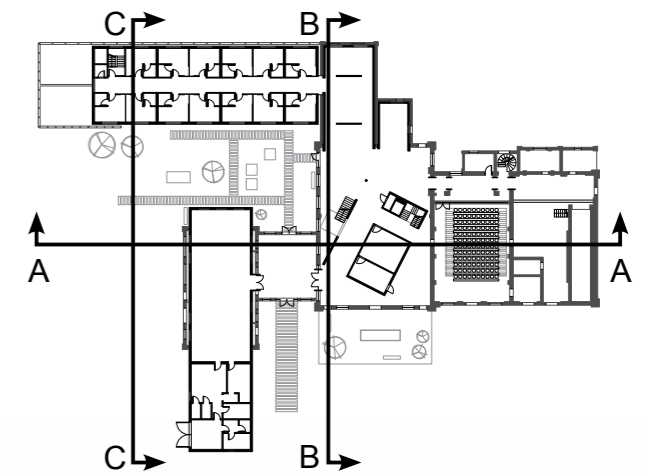
SNIT

Snittet til højre viser, hvordan omfanget af omdannelsen skifter karakter, når man bevæger sig gennem bygningen. Omkring indgangen er omdannelsen mere omfattende og indgribende, mens auditoriets og til sidst bibliotekets rammer i langt højere grad står uberørt hen. Ved ankomsten til bygningen er det derved klart at bygningen har været under ombygning, mens det er muligt i biblioteket i bygningens fjerneste hjørne at dykke ned i historien omkring bygningen.

MØDET VED GAVLEN

Rendingen herunder viser mødet mellem smedjen og det nye volumen, som skyder sig igennem bygningen. Kun murfremspringet af den gamle gavl bevares og det nye volumen har samme gavlprofil som smedjen, blot en anelse mindre, hvorved det nye volumen fritholdes fra det gamle - kun et glasbånd forbinder de to.

Figur 48 Snit B (1:250) gennem hovedbygningen og fællesarealerne ved værelsesfløjen

Figur 49 Modsatte side øverst: Snit C (1:250) gennem værelsesfløjen

Figur 50: Modsatte side nederst: Nordfacade (1:250)

VÆRELSESFLOJEN

Som lommer ligger værelsesfløjens fællesarealer nord for hovedbygningens dynamiske trappeforløb (se figur 48). Fællesområderne fungerer som overgangszoner mellem værelserne og resten af skolen, og de angiver ved deres placering og forbindelse til trapperummet, at de ikke er en del af det offentlige rum. Fællesarealerne er placeret i en kasse, som pragmatisk skyder sig op af en af de eksisterende lave bygninger på bygningens nordside, ud fra denne kasse ligger værelsesfløjen, som

et stort volumen hvilende på betonvægge som skærer sig ned gennem det tilbageværende af bunkeren, som er gjort til et monument i landskabet - et levn fra fortiden (se figur 49).

I alt tre volumener skyder sig op af eksisterende bygninger og giver sammen med værelsesfløjen en ny kontinuitet i nordfacaden (se figur 50).

Figur 51 Venstre: Flugtvejsplan kælder (1:500)

Figur 52 Højre: Flugtvejsplan stuen (1:500)

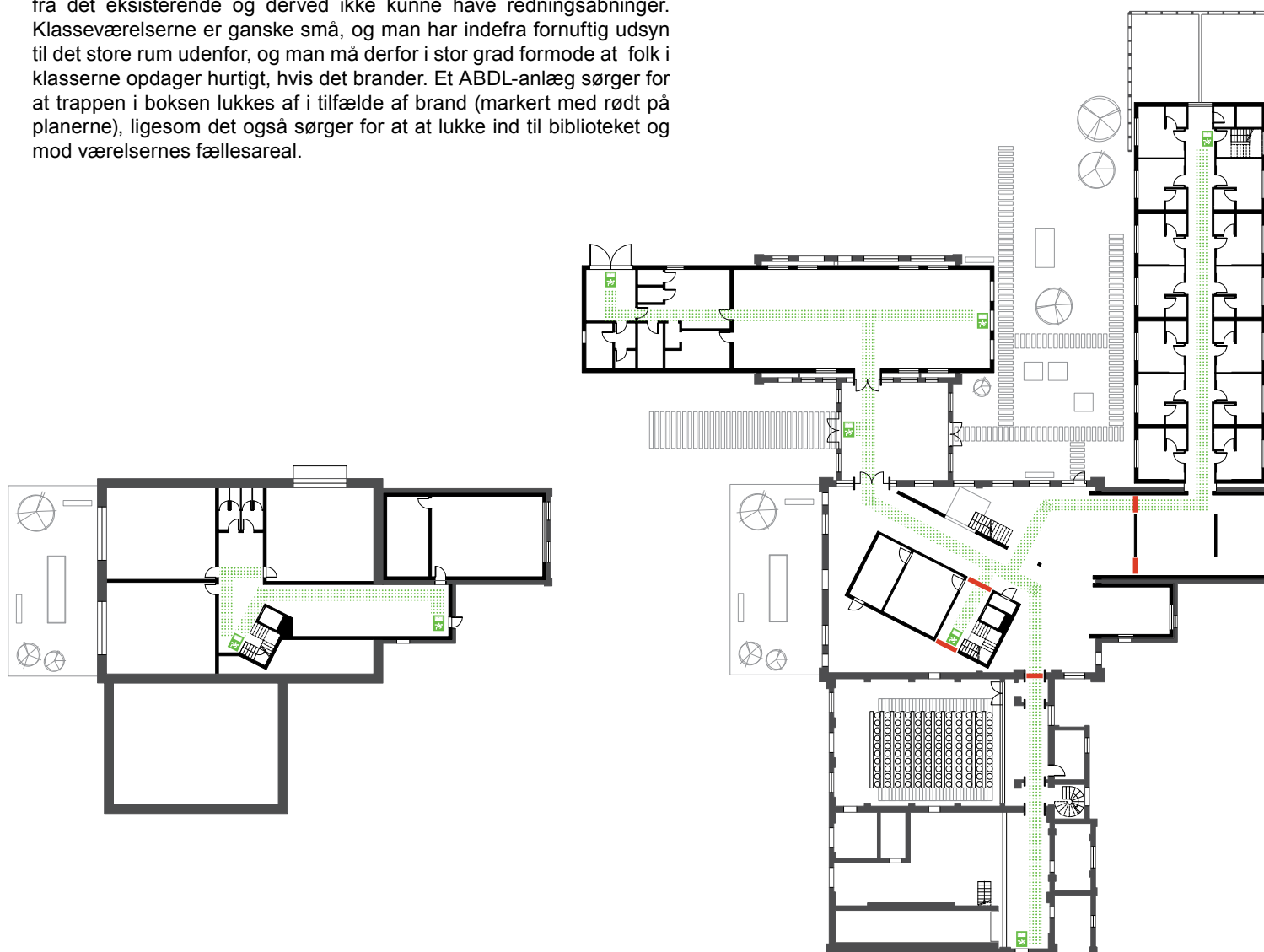
Figur 53 Modsatte side venstre: Flugtvejsplan 1. sal (1:500)

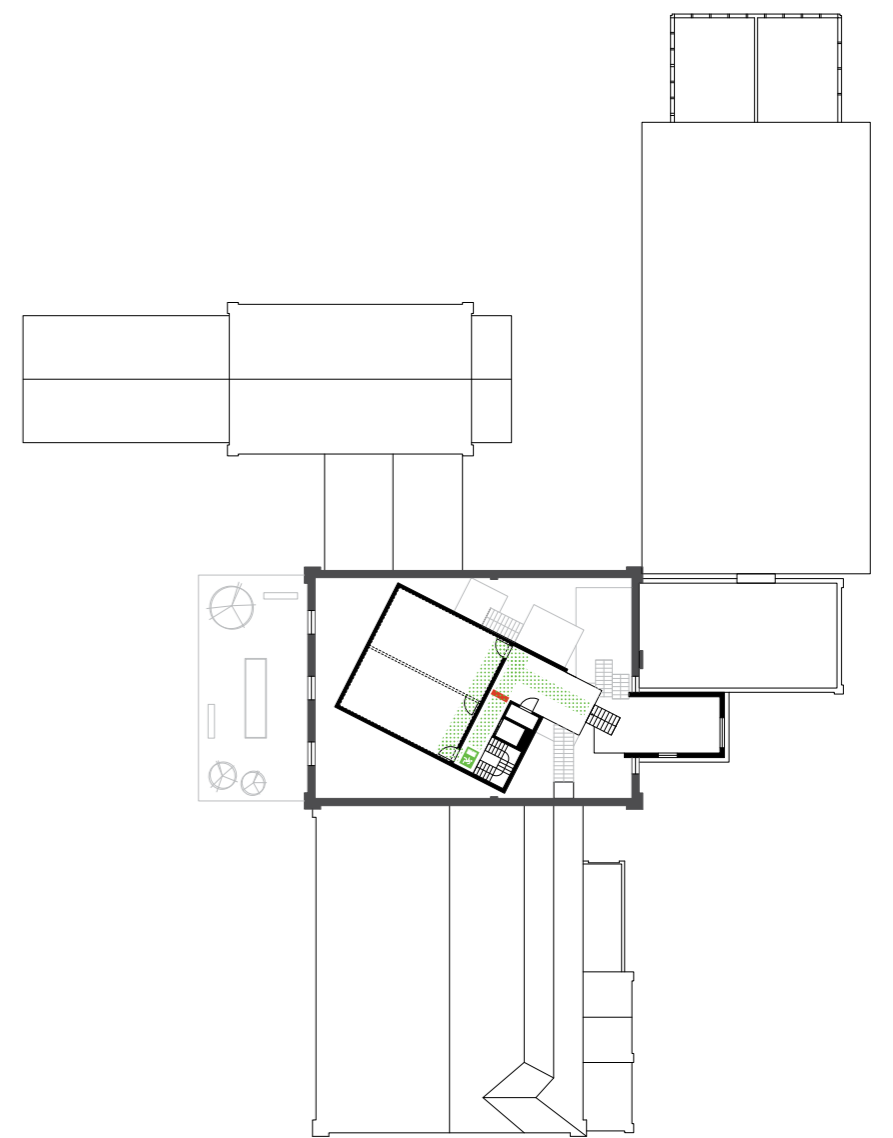
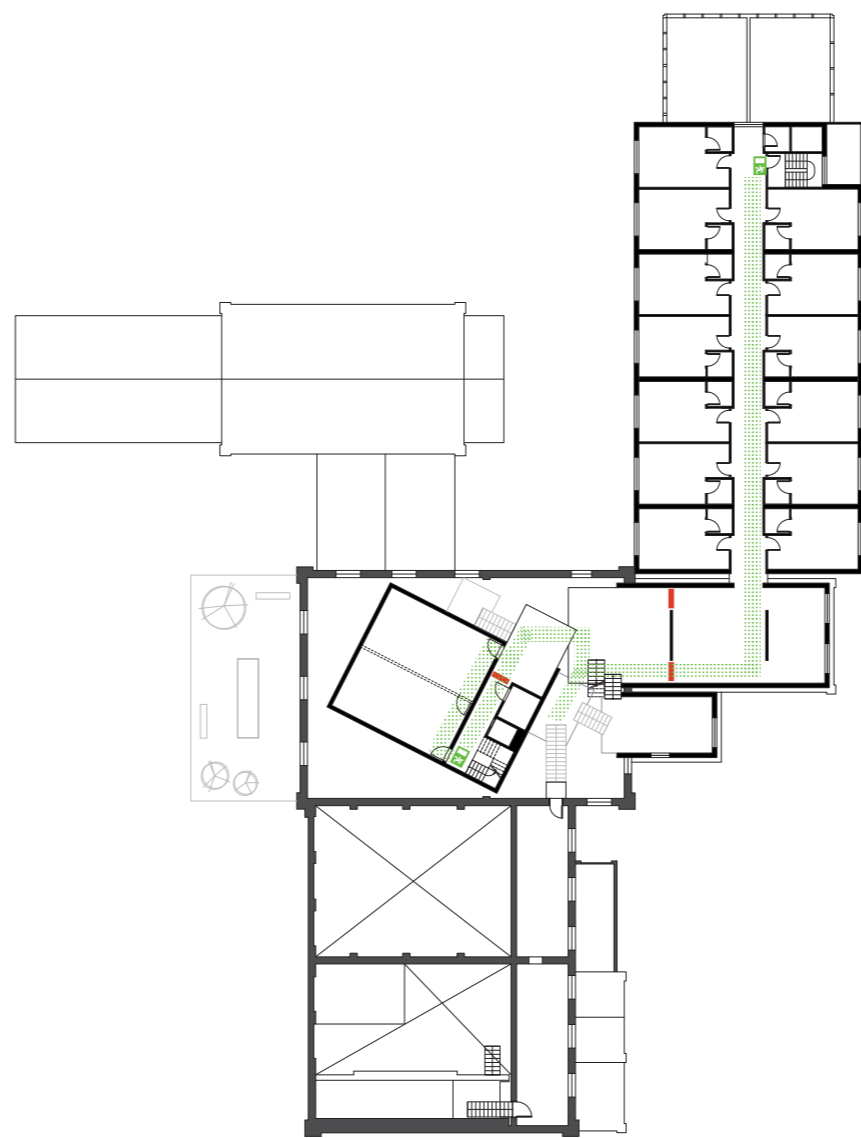
Figur 54 Modsatte side midt: Flugtvejsplan 2. sal (1:500)

Figur 55 Modsatte side højre: Flugtvejsplan 3. sal (1:500)

FLUGTVEJSPLANER

Flugtvejene har betydet en del for dette projekt. Især flugtvejen fra klasselokalerne, eftersom det var ønsket at boksen skulle friholdes fra det eksisterende og derved ikke kunne have redningsåbninger. Klasseværelserne er ganske små, og man har indefra fornuftig udsyn til det store rum udenfor, og man må derfor i stor grad formode at folk i klasserne opdager hurtigt, hvis det brander. Et ABDL-anlæg sørger for at trappen i boksen lukkes af i tilfælde af brand (markert med rødt på planerne), ligesom det også sørger for at lukke ind til biblioteket og mod værelsernes fællesareal.

PROCES

INDLEIDENDE UNDERSØGELSER

Følgeligt er designprocessen, som ligger til grund for løsningsforslaget beskrevet i tekst, diagrammer og billeder. Kun det som er fundet relevant for at kunne forklare og begrunde det endelige resultat er medtaget, og hvad der følger på de næste sider er derfor ikke et komplet ej heller kronologisk beskrivelse af designprocessen.

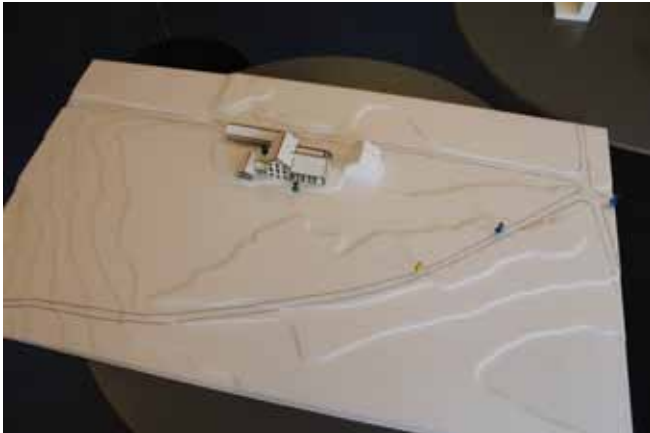
Ud fra rumprogrammet er det tydeligt, at der er behov for en tilbygning til den nuværende bygningsmasse. Indledningsvis er det derfor undersøgt, hvor en tilbygning kunne placeres, for at opnå et godt samspil med de eksisterende bygninger.

Figur 56 Modsatte side: Kontekstmodel

Figur 57-60 Denne side: Forskellige forslag til ny bygningsmasse

På modellen på figur 56 er der sat fire tegnestifter, som hver angiver et vigtigt punkt eller retning registreret ved besøg på stedet. Stykket mellem de to blå tegnestifter angiver, hvorfra bygningens udformning sammen med terrænet angiver, at man har lyst til at gå nord om bygningen. Den gule tegnestift angiver, hvorfra man som minimum bør opleve bygningens sydfacade. Den grønne angiver den ideelle retning, hvorfra hele bygningskomplekset bør ses fra.

FORSLAG 1

Skaber en besynderlig symmetri, da bygningsvolumen på mange måder minder om *bunkerens*.

FORSLAG 2

Den nye bygning skjuler fabrikken ved ankomsten, men selve placeringen kan afhjælpe misforståelsen af for og bagside.

FORSLAG 3

Bygningen er med til at definere det fine gårdrum (se figur 17), og kan desuden være med til at definere bygningens forside.

FORSLAG 4

Bygningen skjuler sydfacaden, men er samtidig også med til at opdele den lange facade, som på afstand virker plan.

Disse forslag har lagt grundlaget for den videre bearbejdning, hvor der er arbejdet med at tilbygge mod øst og sydvest.

DISPOSITION

På figur 61 ses en registrering af rum i bygningen som har en speciel interessant karakter, og derved vurderes til at kunne indrettes og anvendes til funktioner som forelæsnings-/auditorium, spisesal, bibliotek osv.

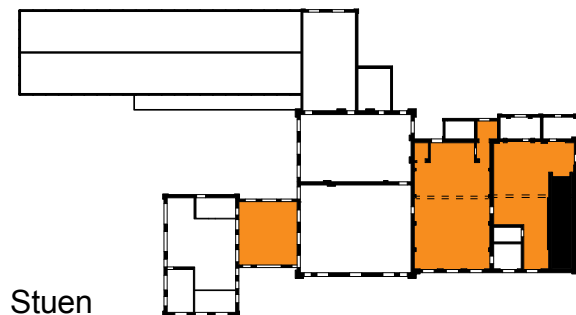
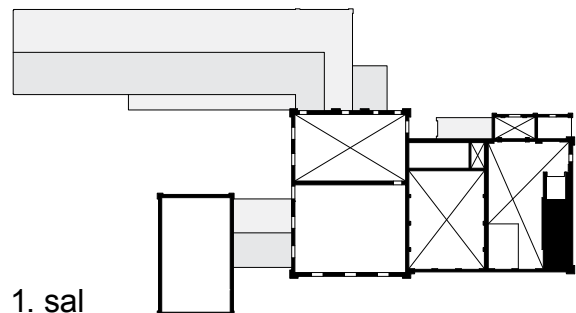
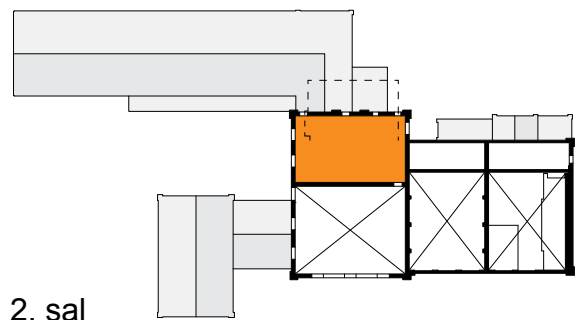
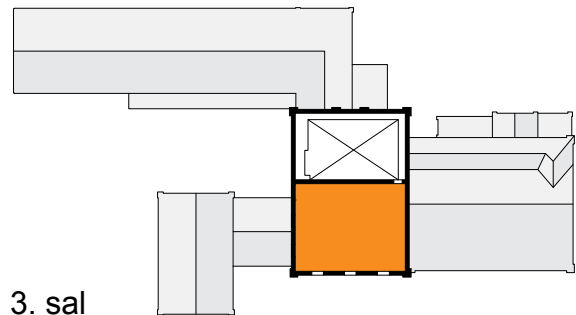
KØKKEN OG SPISESAL

Sammenholdt med en registrering af hvor, de i rumprogrammet, givne funktioner kunne placeres i det eksisterende (se figur 62), er det klart, at specielt forholdene ved indplacering af køkken og spisesal i det eksisterende er problematisk. Da spisesalen er en central del af højskolen og dens daglige virke samtidig med, at den også gerne skulle kunne virke som selvstændig enhed, stilles der nogle krav til adgang til spisesalen. Ydermere skal køkkenet og spisesalen helst ligge i umiddelbar forbindelse med hinanden og køkkenet skal derudover også have egen indgang til personale og vareindlevering.

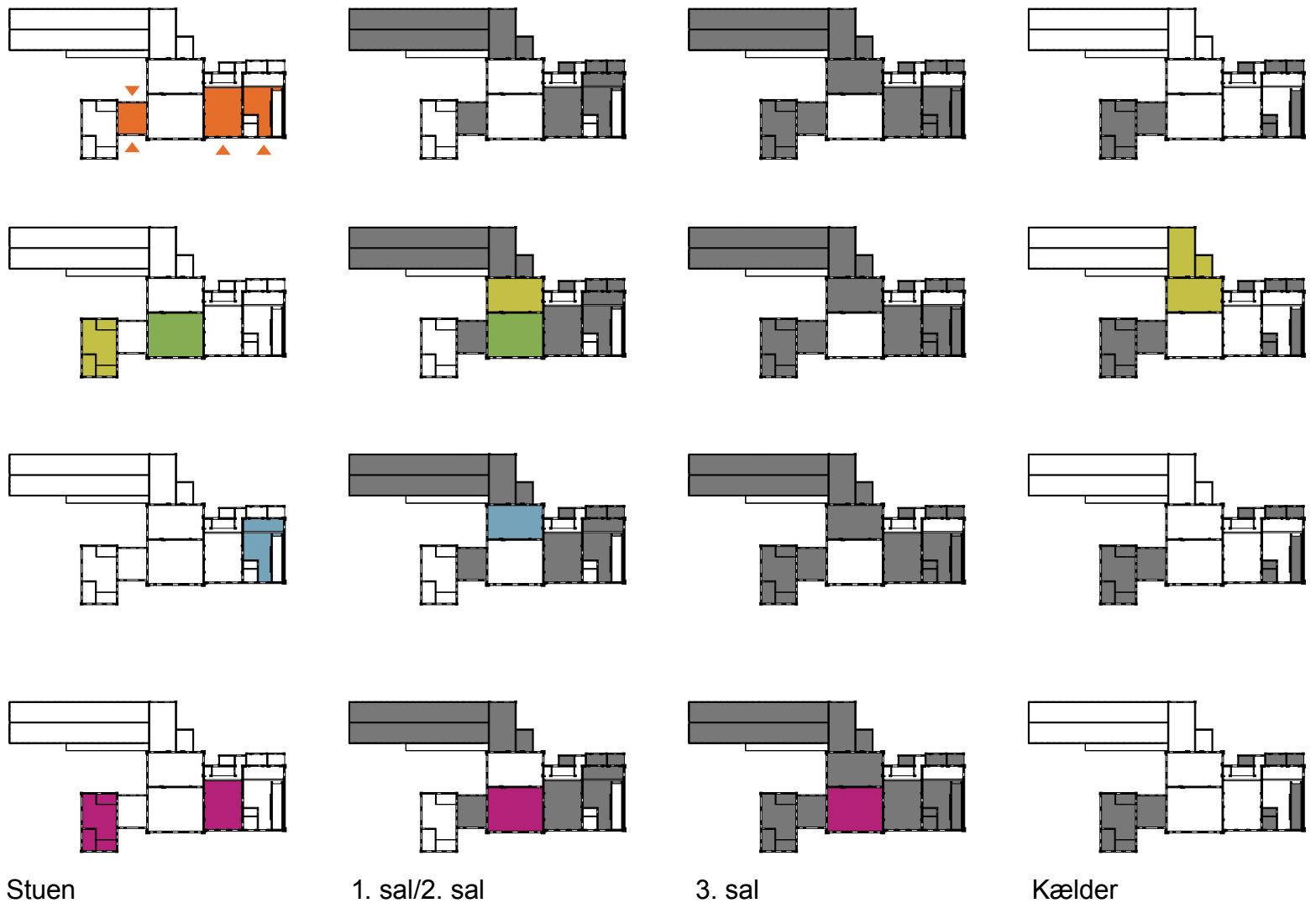
VÆRELSER

Desuden er der udfordringer ved placering af de mange kvadratmeter værelser, som udgøres af mange små og ens enheder, som alle skal have indgang og adgang til dagslys.

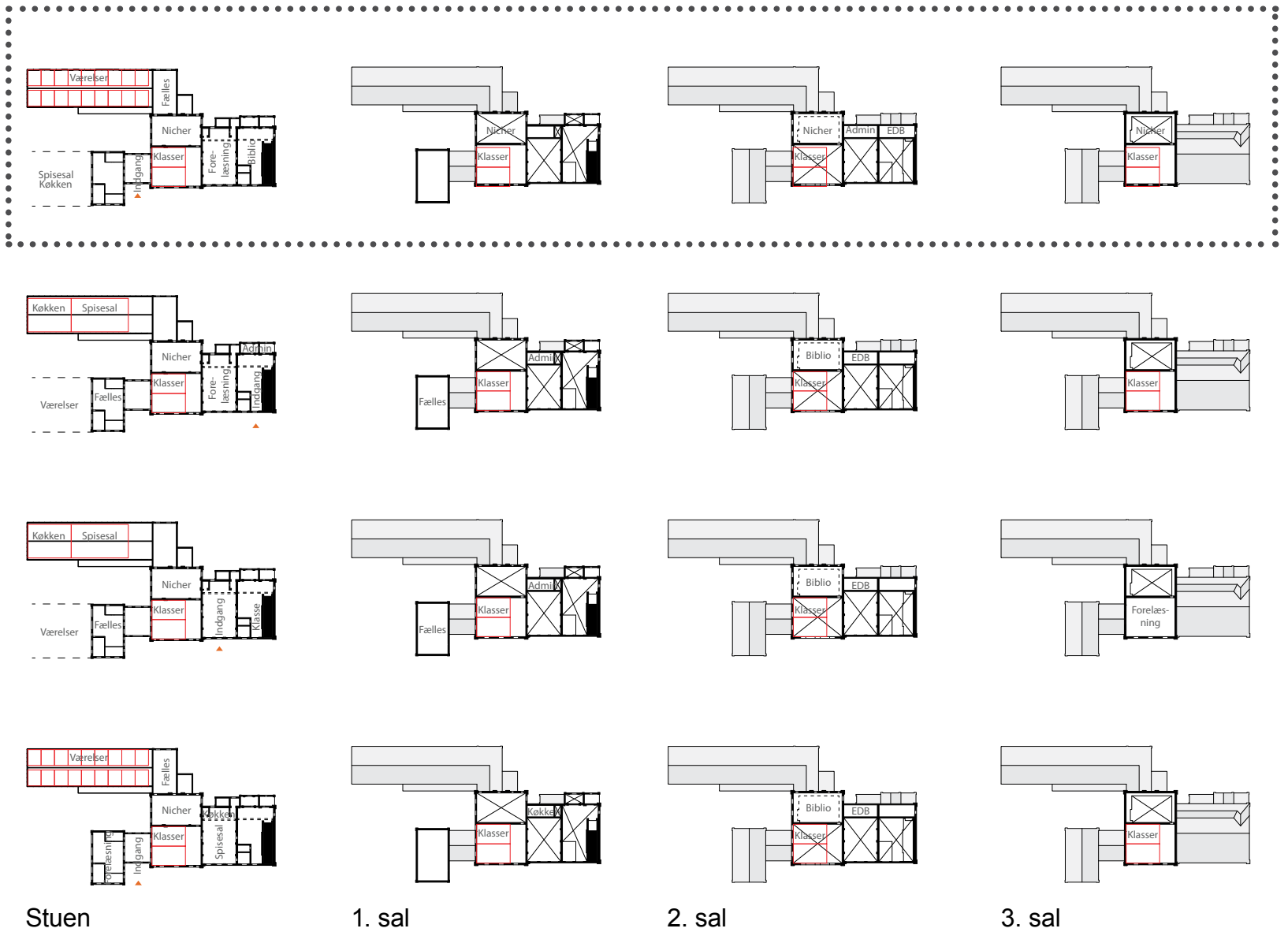
Videre er der derfor fokuseret på indretning af henholdsvis køkken og spisesal, og værelser i tilbygninger.

Figur 61 Modsatte side: Rum med en særlig karakter (markeret med orange).
Figur 62 Herunder: Mulige placeringer af funktioner. Orange markerer mulige indgange, lys/mørk grøn markerer køkken/spisesal, blå biblioteket og lilla forelæsningsaal.

Figur 63 Planer med den overordnede organisering over det eksisterende og hvor en tilbygning placeres, og hvad denne indeholder. Den valgte disposition er fremhævet af en stiblet boks.

Fælles for de viste forslag er at undervisningslokalerne er den centrale del i planen og derved er omdrejningspunkt for livet på højskolen. Desuden anvendes værelsernes fællesfaciliteter som overgangszone til værelsesfløjen.

I det valgte forslag, som er vist øverst, er værelserne placeret i *bunkeren* og er derved trukket tilbage fra ankomsten til bygningen. Gårdrummet fungerer som en buffer mellem værelsernes private karakter og de mere offentlige funktioner, som ligger ud mod sydfacaden. Spisesalen ligger i umiddelbar forbindelse med indgangen, hvorved den kan anvendes til arrangementer, der ikke er tilknyttet højskolen.

UNDERVISNING

Garagen fungerer som vindfang for spisesalen mod vest såvel som for hovedbygningen, som huser undervisningslokalerne, samt forbinder højskolens andre faciliteter.

Efter garagen kommer man ind i hovedbygningen i stuetagen. Rummet virker lavloftet grundet de store dimensioner og dette afsnit beskriver derfor nogle af de forslag, der er arbejdet med for at løse logistikken omkring ankomsten, konstruktionen af de nye lokaler, hvordan det nye møder det gamle og sidst men ikke mindst hvad der er gjort for at opfylde kravene til uafhængige flugtveje.

Fælles for forslagene er at de arbejder med at fjerne dele af det eksisterende for at åbne hovedbygningen op, så den indvendige oplevelse stemmer overens med hovedbygningens ydre karakter som betagende stor.

Forslag 1

Forslag 2

Endeligt forslag

Figur 64 Modsatte side: Planer over de tre forslag til placering af undervisningsboksen.

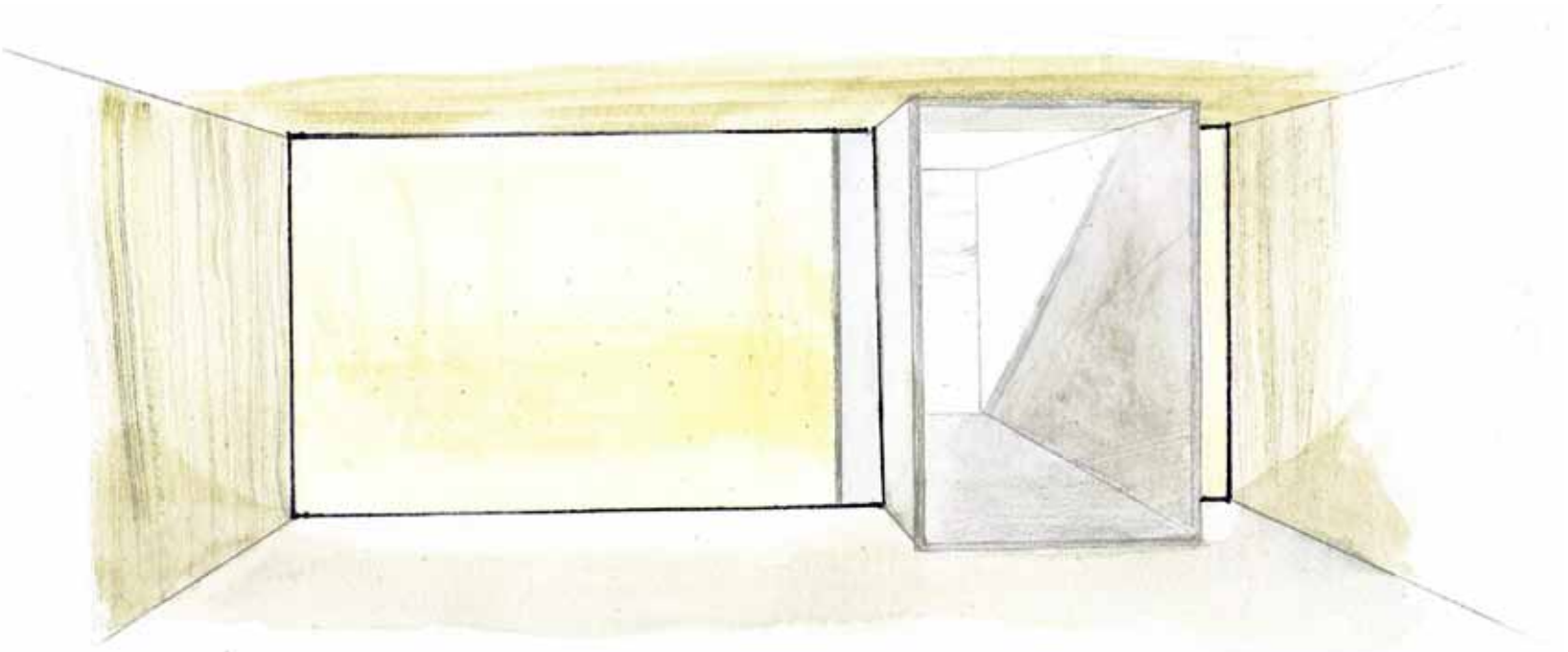
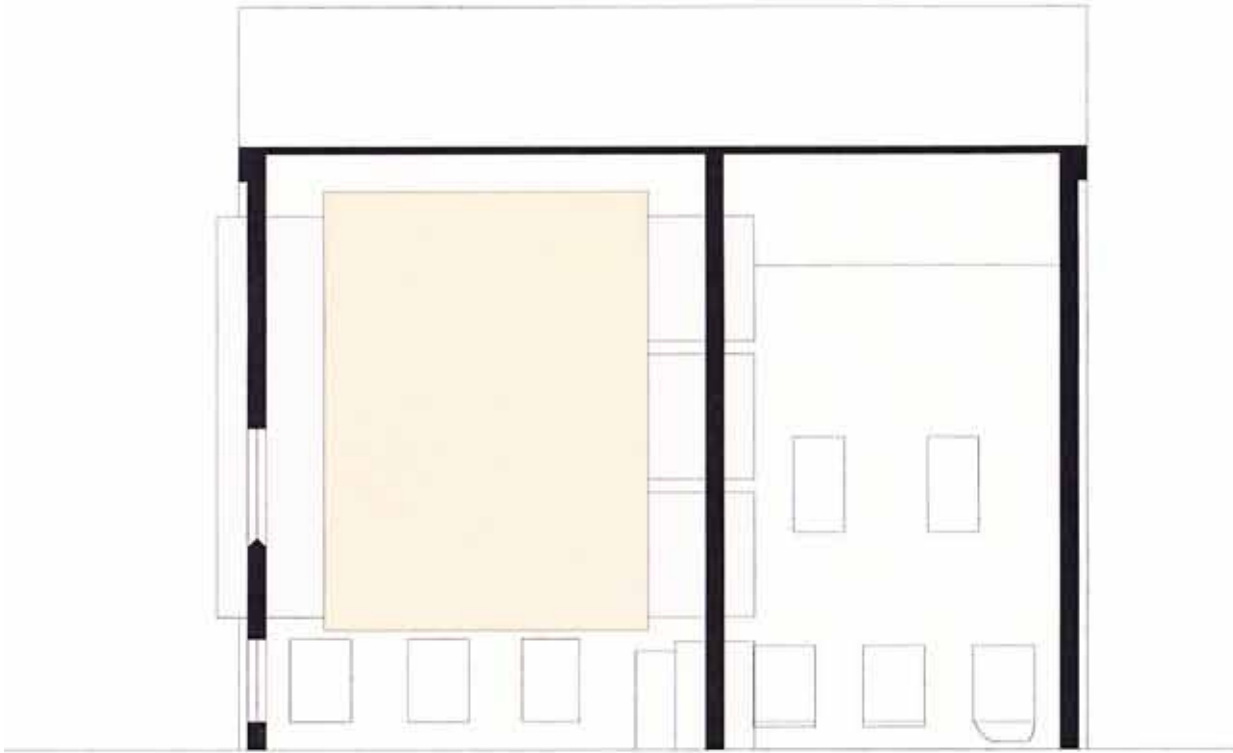
Figur 65 Øverst: Snit af de eksisterende forhold. Til venstre ses det sydvendte ankomstrum.

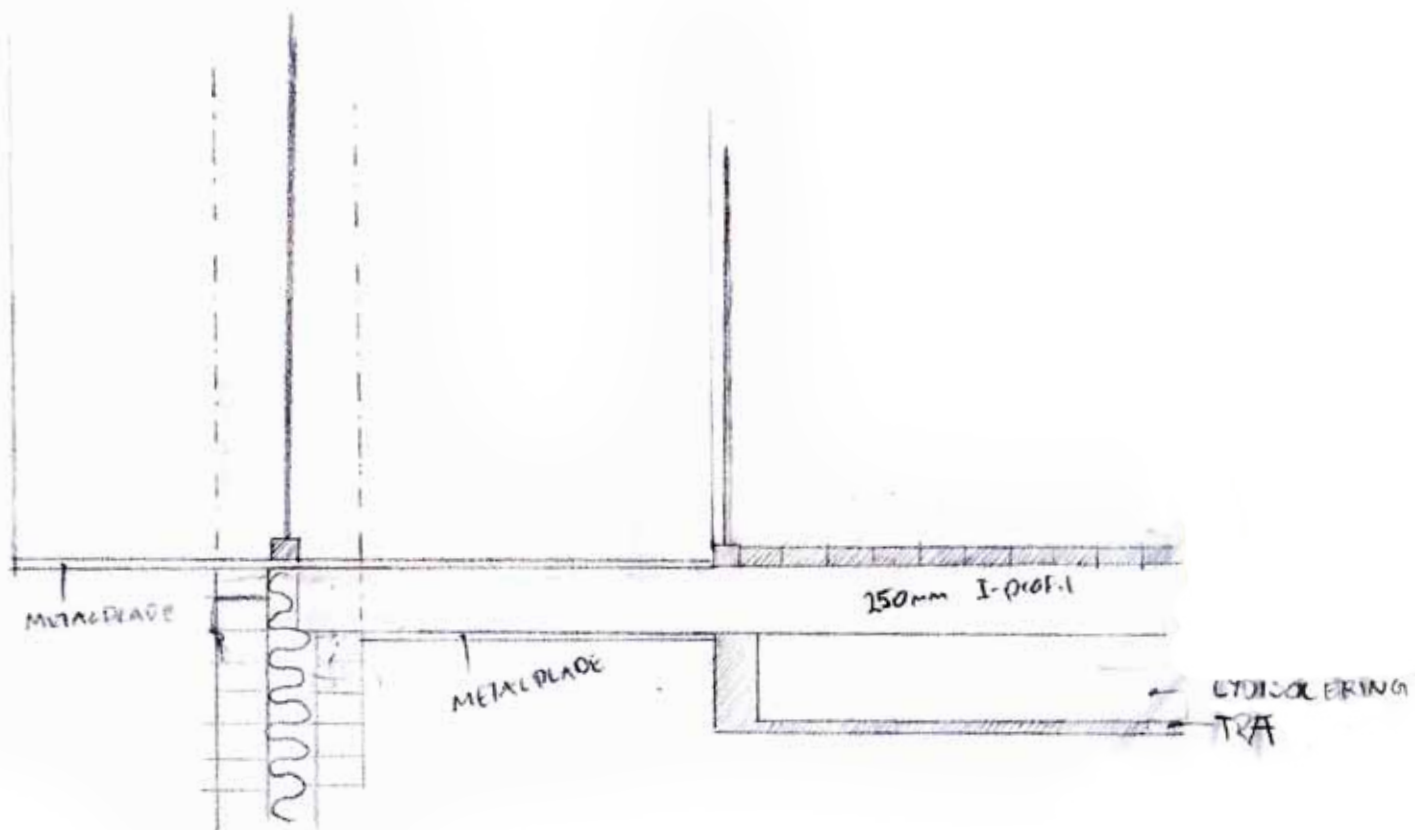
Figur 66 Nederst: Ankomstrummet i hovedbygningen. Midt for ses den tværgående skillevæg og til venstre ses ydermuren med garagen på den anden side.

Ankomstrum i hovedbygning

FORSLAG 1

I dette forslag er de seks undervisningslokaler samlet i en boks som ligger af på den eksisterende ydervæg og den tværgående skillevæg. Væggene brydes af metalrammer som skærer sig igennem det eksisterende og fortsætter ind i boksen. Metalrammerne skaber forbindelserne; redningsåbninger ud gennem facaden og forbindelse til det tilstødende trapperum. Herved skabes der to uafhængige flutveje. Metalrammernes og boksens konstruktion opfylder dog ikke kravene til konstruktioner som krydser brandsektioner (som det ses på figur 69).

Metalrammerne anvendes de steder i bygningen, hvor der er brug for at gennembryde eksisterende murværk til eksempelvis nye døråbninger og forbindelse.

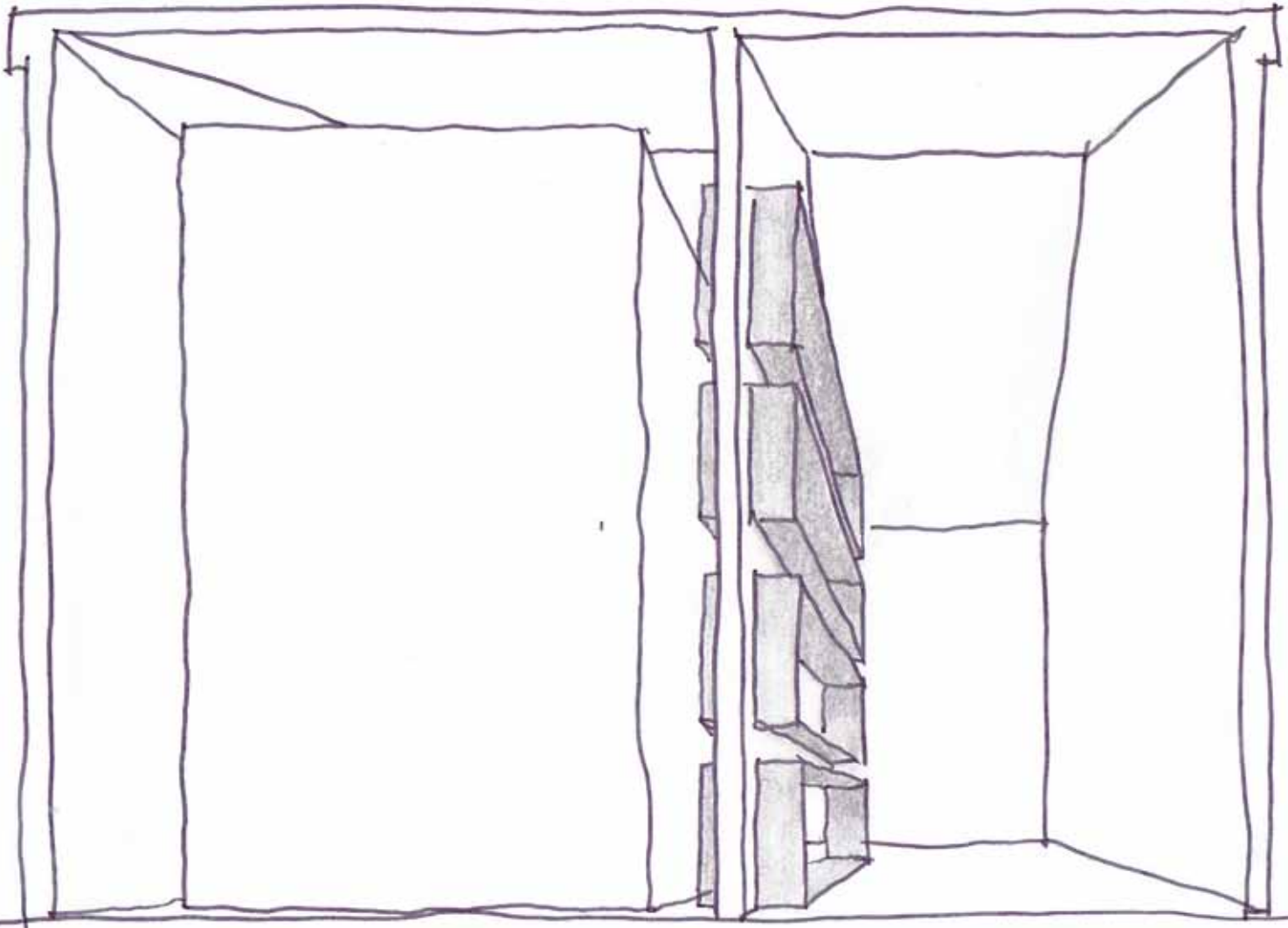
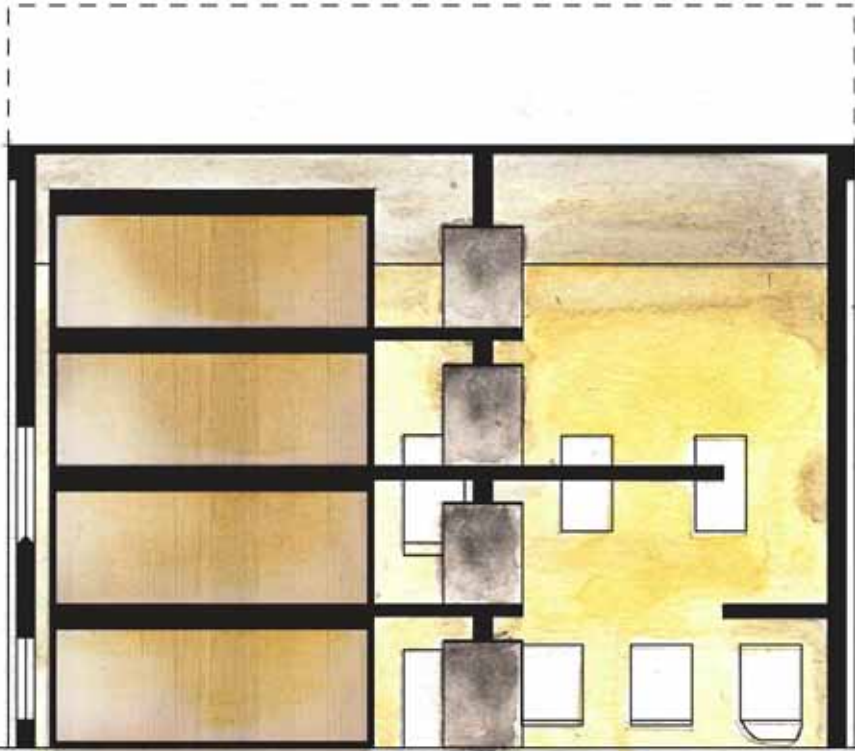

Figur 67 Modsatte side øverst: Snit hvor undervisningsboksen hviler på de eksisterende vægge.

Figur 68 Modsatte side nederst: Skitse af nødåbning fra et undervisningslokale gennem sydfacaden via metalkassen.

Figur 69 Øverst: Skitse af detaljeringen omkring metalkassen.

Figur 70 Nederst: Model af detaljeringen af metalkassen.

Figur 71 Modsatte side øverst: Snit hvor undervisningsboksen står på det eksisterende gulv.

Figur 72 Modsatte side nederst: Skitse af forbindelserne fra undervisningslokalerne ud til trapperummet.

Figur 73 Skitser som viser det valgte princip

FORSLAG 2

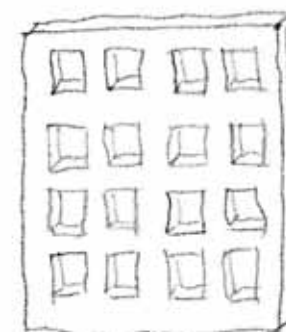
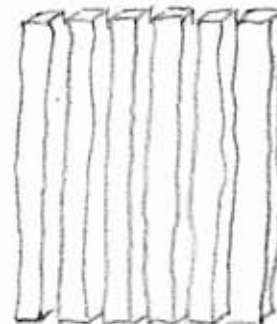
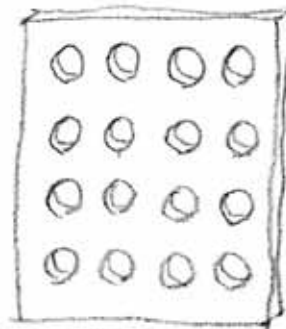
I dette forslag står kassen på hovedbygningens gulv. Således kan den fritholdes fra bygningens resterende overflader. Dette giver en bedre opdeling af nyt og gammelt.

ENDELIGT FORSLAG

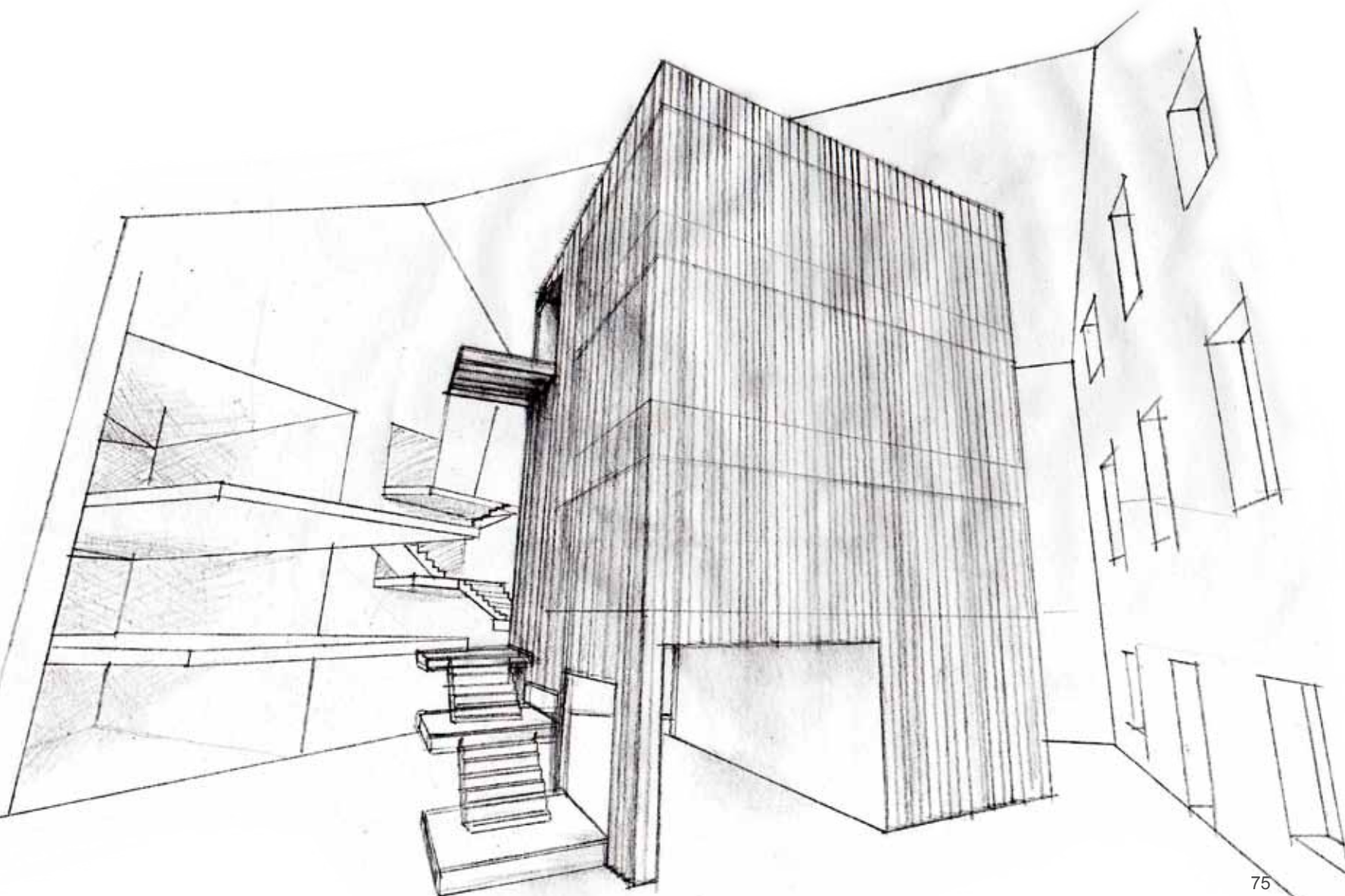
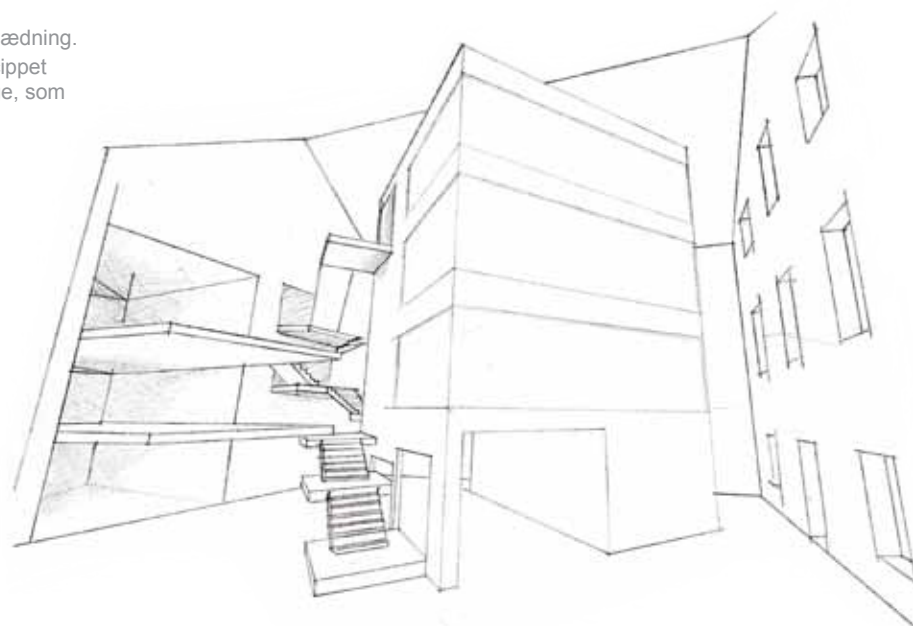
I det endelige forslag er den tværgående skillevæg desuden fjernet og boksen er roteret. Dette for at give et bedre flow i stueetagen, hvor boksen er gennembrudt og derved tillader fri passage. Jævnfør konceptet er det vigtigt at boksen fremstår som ét hele og at plateauer og adgang til boksen understreger dette.

Adgangen til boksen er derfor lavet ved at skære huller i facaden og vippe det udskårne ned eller op, således at det skaber plateauer til ophold og forbindelser.

For at understrege *hovedbygningens* nu store rum, bør boksen fremstå som ét element. Derfor findes en løsning, hvor boksens beklædningen kan fortsætte henover vinduerne. Derved sikres et ensartet udtryk samtidig med, at der kan være tilstrækkeligt dagslys i klasselokalerne. Perforeringen af beklædningen giver mulighed for at variere i forhold til dagslysforhold, og udgør samtidig en helhed. Steder hvor der ikke er vindue bag perforeringen udgør perforeringen en akkustisk dæmpende effekt.

Figur 74 Modsatte side: Forskellige principper for facadebeklædning.
Figur 75 Øverst: Skitse af undervisningsboksen, uden yderligere beklædning.
Figur 76 Nederst: Skitse af undervisningsboksen, med lameller; princippet med boksen som ét volumen, hvor plateauerne er boksens vægge, som vippes enten op eller ned er langt tydeligere.

Figur 77 Modsatte side: Forskellige principper for planløsninger af værelset

Figur 78 Modsatte side nederst venstre: The Boyd Education Centre, Glenn Murcutt

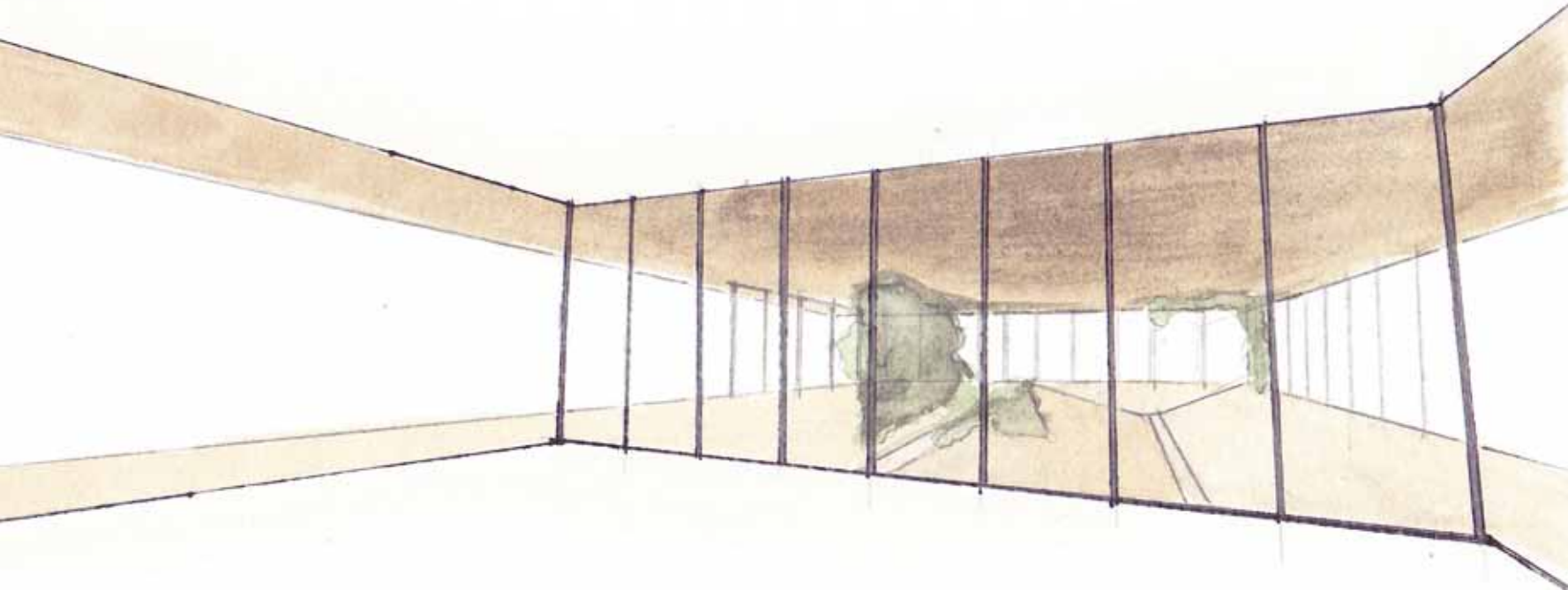
Figur 79 Modsatte side nederst højre: Princip for sengepladserne på værelserne.

Figur 80 Skitse med udsigt over bunkerens fundament og den tilbageværende struktur.

VÆRELSET

FUNDAMENTET

Hvor værelsesfløjen opføres står *bunkeren*. *Bunkeren* vurderes til ikke at kunne anvendes til indretning af værelser, men dens fundament og struktur er interessant - og ønskes derfor beholdt. Som den klart mest irrationelle bevaringer i projektet, understreges den ved ikke at få tildelt nogen funktion. Fritaget og frataget egentlig funktion bliver den bliver gjort til et monument i landskabet - en skulptur. Hvordan den nye bygnings forhold til det gamle fundament bør være, er derfor skitseret; om den nye bygning bør indpasse sig systemet og strukturen i det eksisterende eller ej. For at forstærke effekten af funktionel vakuum er de bærende elementer fra værelserne det eneste, som skærer sig ned gennem fundamentet.

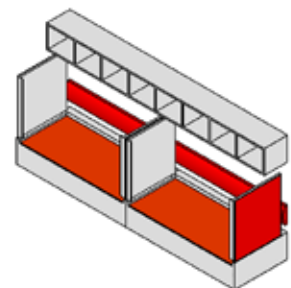
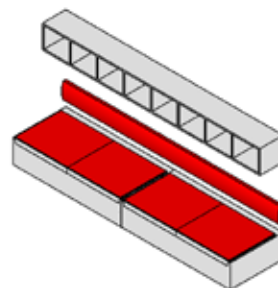
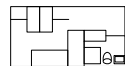
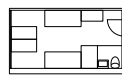
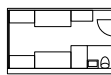
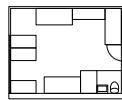
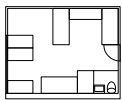
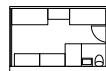
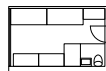
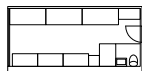

PLANEN

Værelsesenhederne er små og enkelt indrettet, og består af 2-3 sovepladser og ét badeværelse - herudover er der skrivebord og skabsplads til det antal personer der er sovepladser til. Sovepladserne kan fungere, som en lang bænk eller laves om til senge, som leder tankerne mod alkover.

ENHEDEN

Værelserne er udviklet ud fra et koncept som tager udgangspunkt i de tektoniske begreber; det ontologiske og det repræsentative. Her fortolket som to rumskabende elementer; installationen og rammen.

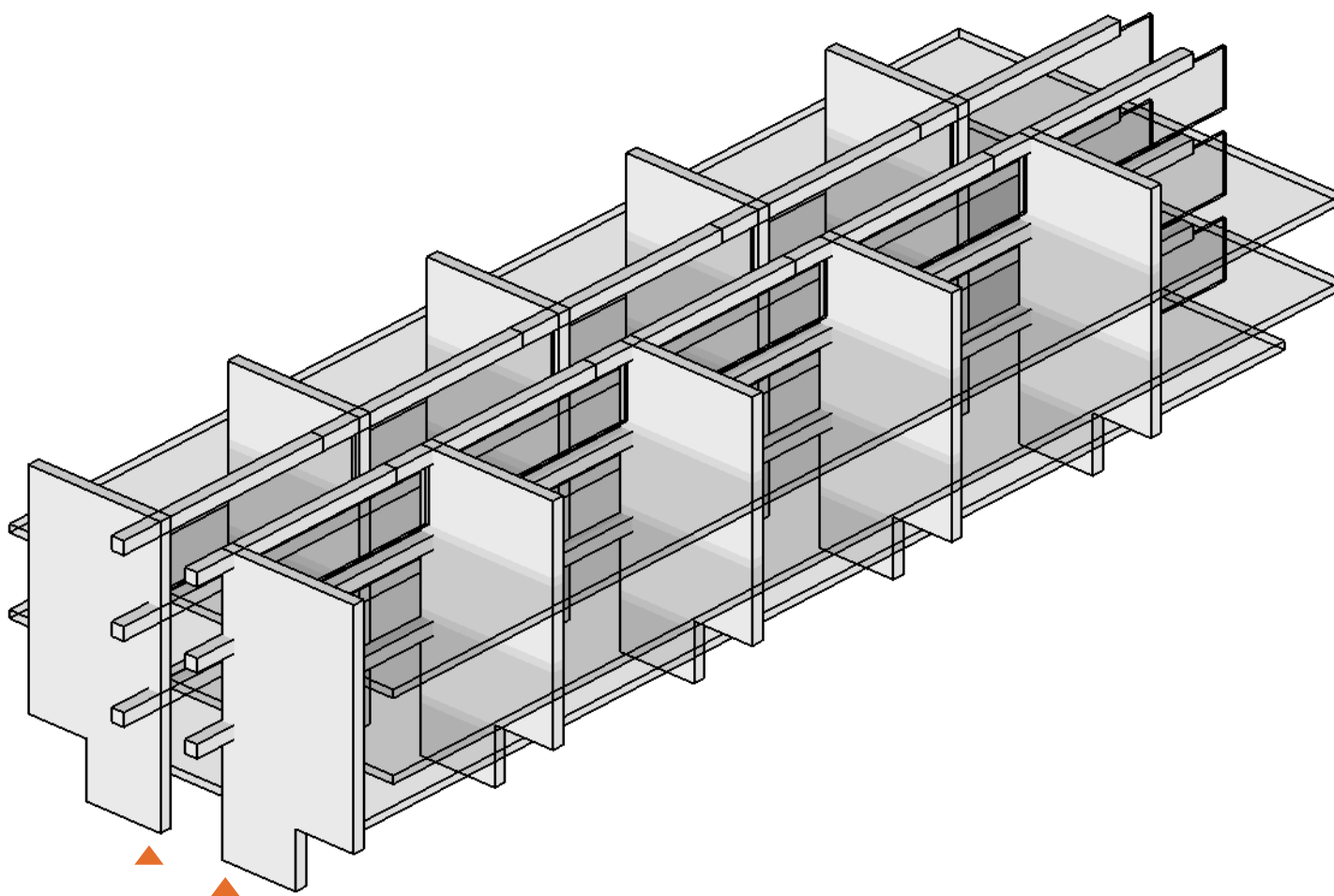
Eksempelvis er et badeværelse uden et bad blot et rum, og uden rammen omkring blot en udendørs bruser. Værelsesenhederne er derfor opbygget således at installationerne udgør de bærende konstruktioner, mens de resterende elementer udelukkende indrammer rummet.

I modelstudier her er det undersøgt, hvordan installationerne (i modelerne vist med sort) kan gøres minimalt rumdannende samtidig med at det har en bærende egenskab, så resten ikke kan stå alene.

I den valgte løsning løber en bjælke mellem de bærende betonvægge, som gennemskærer det gamle fundament. En bjælke, som udover at støtte væggene, indeholder installationerne til værelserne. De bærende vægge og bjælken rager længere ud i gangen end de andre vægge, og understreger derved deres konstruktive betydning.

Figur 81a-d Modsatte side: Principmodeller af det strukturelle system.

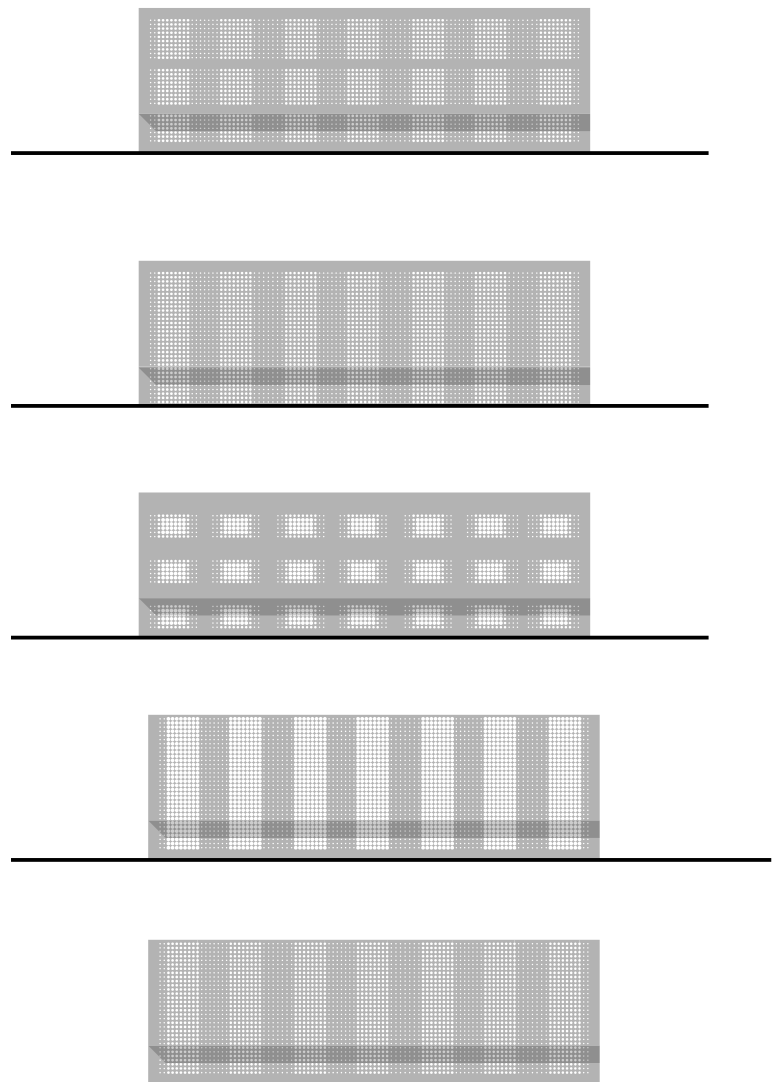
Figur 82 Princippet bag det bærende system i værelsesfløjen. De tværgående betonvægge står på jorden, hvor de er fastspændt til et fundament, markeret med orange pile.

FACADER

Facaderne er bearbejdede ud fra konceptet med perforering/masse udefra og opbrudt indefra, samt metal ude og træ/beton inde. Værelsesfløjen skal gerne syne som et volumen udadtil samtidig med at de indvendige enheder er aflæselige (se figur 83a-d).

De resterende tilbygningers facader er ligeledes vurderet til at have samme facade som værelsesfløjen. På modsatte side ses hvorfor, da ved brug af traditionelle vinduesåbninger udviskes klarheden mellem nye tilbygning og eksisterende (se figur 84).

Figur 83a-d Modsatte side: Forskellige facadeforslag på værelsesfløjen
Figur 84 Perforeringen, som også findes på undervisningsboksen er gentaget på de andre mindre udbygninger. Herved for de nu tilbygninger, som skyder sig op eller ud af de andre en sammenhæng.

SPISESAL OG KØKKEN

Spisesalen og køkkenet er placeret i *smedjen* - tæt på indgangen og med en god forbindelse til både gårdrummet og landskabet mod vest. Smedjens få kvadratmeter er dog ikke nok til både køkkenet og spisesal, og her er der vist hvordan to eksempler på, hvordan en udvidelse kan gribes an. De to viste forslag griber udvidelsen forskelligt an. Hvor det første forslag udvider i to retninger, nærmest uberørt af smedjens profil understreger det andet forslag formen og retningen på *smedjen*. Det andet forslag sætter en streg under konceptet med en funktion, som sprænger de for små rammer; som et massiv formet af smedjens indre form, som skyder sig ud igennem gavlen. Ydermere gør dette forslag indgangen mere synlig ved at lede mod *garagen* ved siden af.

Figur 85 Øverst: Den nye tilbygning udvider i flere retninger

Figur 86 Nederst: Den nye tilbygning understreger vigtige elementer i det eksisterende

Figur 87 Billede fra et af fabrikkens mindre rum, i projektet omdannet til lærerværelse.

AFSLUTNING

KONKLUSION

Det at omdanne kræver en bestemt stillingtagen, for at have en klarhed over, hvordan tilgangen til det eksisterende skal være. Tilgangen i dette projekt har været at bygge videre på fabrikkens begyndende forfald og fortsætte dens fragmentering. Således vil bygningens nye brugere opleve fabrikken som brudstykker – som små historier – i en nye samlet fortælling.

Det har været vigtigt at bevare den overordnede struktur, for bygningskarakterens skyld, men uden maskiner og arbejdene folk, mister mange af rummene deres betydning og er kun interessante i kraft af de tilbageværende detaljer og delelementer. Der er derfor også foretaget drastiske indgreb visse steder. Indgreb som respekterer den overordnede struktur, men er radikale overfor specifikke rumdannelser. Fokus har fremfor blot at bevare, i stedet været at danne nye rumligheder, hvori det eksisterende indgår. For i strukturen, detaljerne og overfladerne ligger bygningens væsentligste fortælleverdi.

Til- og ombygningerne er lavet med en detaljering, et materialevalg og i volumener, som tydeligt skiller sig ud fra det eksisterende, men samtidig sikrer, at de med tiden vil indgå som en helt naturlig del af komplekset; som én samlet fortælling om en fælles historie.

Vigtigt har det været, at dispositionen af funktioner var begrundet og vellykket, da en sådan omdannelse skal have en klar logik i sin planløsning for at have en berettigelse. Funktioner som henvender sig mod offentligheden er således placeret omkring indgangen og mod sydfacaden, hvor ankomsten er. Mens funktioner, kun henvendt til højskolens daglige brugere, og rum, som opfordrer til ro og fordybelse er placeret mod nord. Det være sig værelser og dertilhørende fællesfaciliteter, studieceller og nicher til gruppearbejde. Rum hvor ensomheden eller de mindre fællesskaber dyrkes.

Centralt ligger klasselokalerne samlet i en roteret boks, som drager fordel af fabrikkens kompleksitet i plan såvel som snit. De mange niveauer og adgange bindes sammen omkring samspillet mellem undervisningsboksen og hovedbygningens gamle mure; alt internt flow i bygningen går gennem hovedbygningens nye store, åbne rum. Fællesskabet er det centrale på højskolen, mens læringen er det bærende. Meget symbolskt bærer undervisningsboksen plateauerne – hvorpå forbindelserne er, hvorpå mødet foregår – i dette rum, som er hjertet i den nye højskole. Det sociale rum.

Det eksisterende er gjort til en ramme for det nye – som nogle steder bryder rammen. Nogle steder har det eksisterende fået tilført en ny funktion, mens det andre steder er gjort rationelt overflødigt, og blot står tilbage som abstrakte monumenter eller skulpturer. Som små brudstykker af tekst på et stykke papir eller som den megen graffiti på bygningens vægge; fortællinger om lokalsamfundet, men kun fuldt forståeligt for den indforståede. Pirrende, provokerende, dragende eller måske direkte uforståelig for andre.

På den måde indeholder byggeriet flere lag. Kontrasterne mellem de nye og det gamle, det store centrale rum og de mange pudsige detaljer kan være umiddelbart interessante for førstegangsbesøgende, mens historien langsomt kan udfolde sig, for den som opholder sig i bygningen længere tid og lærer den at kende eller har en særlig interesse herfor. Det har derfor været vigtig at lave et skel mellem nyt og gammelt, så det er muligt at se de gamle historier, samtidig med at det nye og det gamle med tiden bliver uadskillelige; som ligeværdige elementer i den nye fortælling.

REFLEKSION

Dette afsnit indeholder refleksioner gjort over opgaven, det konkrete løsningsforslag, og arbejdsgang og metoder anvendt for at nå løsningsforslaget.

Personligt er jeg overbevist om at detaljen – mødet mellem nyt og gammelt – er essentielt i sådan en opgave. Især grundet mit fokus på fortælling, og det som opstår når man bygger til noget eksisterende. Opgavens omfang har dog gjort at dette ønske ikke er opfyldt i så høj grad som håbet. De mange kvadratmeter og bygningsens kompleksitet, har foresaget, at den overordnede disposition og sammenhæng har taget tid fra detaljeringen. En disposition, som i meget høj grad er vigtig, for om en omdannelse vil være vellykket eller ej. Samtidig er den store bygning også et bevidst valg, da der her ligger nogle særlige udfordringer i sådan en omdannelse frem for et mindre byggeri.

Derfor er det nogle principper, som ligger til grund for tilgangen til omdannelsen. Disse principper og detaljer ligger der mange tanker bag, som har været svære at vise i projektet. Samtidig vises der ting, som jeg har afgrænset mig fra, og der derfor ikke egentlig er taget stilling til – eksempelvis omkring udskiftning af tage, som ikke er blevet bearbejdet i det omfang det vises på visualiseringerne. Dette kan muligvis sløre det virkelige fokus. Så mens projektet overordnet opfylder visionen og det opstillede koncept, kunne det have været mere udtalt i præsentationen af selve løsningsforslaget.

PERSPEKTIVERING

Det er irrationelt at bevare, og det er også tydeligt blandt de folk, som arbejder og kæmper for bevaring af et specifikt byggeri. Det er folk, der har en følelsespræget tilgang til bevaring eller omdannelse. Det er ikke folk, som har penge involveret i det, det er folk, som har et helt andet irrationelt forhold til en bygning.

Interessant er det, om det ikke så blot er et naturligt dødstød for ikke-rentable bygninger, hvis folk med objektiv tilgang til bygningerne ikke ønsker at investere i dem. Som nævnt i Indledningen, har mange af disse bygninger – eller områder – en kæmpe del af selvforståelsen af et område.

Her er det interessant at vende tilbage til vores landsbykirker. Der står vi overfor et lysende eksempel, når nogle af disse står over for lukning. For man kan tænke sig, at det vil være svært at få folk til at investere i disse bygninger, samtidig med at ildsjæle, som har et nært forhold til kirken øjensynligt vil ønske at bygningerne ikke ændres drastisk. Man kan derfor frygte tomme kirker, som pga. deres historiske betydning støttes af staten til bevaring; tomme hylstre til minde om en forgangen tid, som langsomt vil glide ud af vores bevidsthed. For hvor Kaas Briketfabrik blandt de fleste mennesker nok vil virke ligegyldig, er landsbykirkerne sværere at ignorere. Og har må vi gøre op med os selv om vi vil gøre noget eller ej, om de skal ende som vores gravhøje, eller skal de anvendes til andre formål og fortsat tjene landet – funktionelt og kulturelt. Rationelt og irrationelt.

LITTERATURLISTE

- Figur 01** <http://da.wikipedia.org/wiki/Fil:Sindal-GogsigsPakhus.jpg> (05-08-2012)
- Figur 02** Eget fotografi
- Figur 03-04** Egen illustration
- Figur 05** http://2.bp.blogspot.com/-0J2IKOGwP_0/TwtfWaPj9FI/AAAAAAAAAyQ/-dExMwarGWk/s1600/IMG_0827.JPG (31-07-2012)
- Figur 06** http://garboedal.dk/baykort/bay1781_1800/vallekilde_hoejskole.jpg, (31-07-2012)
- Figur 07** Egen illustration
- Figur 08** <http://www.panoramio.com/photo/55744995> (07-03-2012)
- Figur 09** Egen illustration lavet på baggrund af graf af Johannes Exner (Exner 2007)
- Figur 10** <http://ffoto.dk/galleri/displayimage.php?pid=1758> (14-02-2012)
- Figur 11** Egen illustration lavet på baggrund af kort fra <http://webgis.jammerbugt.dk> (17-02-2012) og kortmateriale venligst udlånt af Jammerbugt Kommune
- Figur 12** Egen illustration lavet på baggrund af kort fra <http://webgis.jammerbugt.dk> (17-02-2012) og kortmateriale venligst udlånt af Jammerbugt Kommune
- Figur 13a-c** Eget fotografi
- Figur 14a-c** Eget fotografi
- Figur 15-25** Eget fotografi
- Figur 26a-c** Eget fotografi
- Figur 27-29** Eget fotografi
- Figur 30** Egen illustration
- Figur 31** Indskanning fra bog (Klanten & Feireess 2009)
- Figur 32-55** Egen illustration
- Figur 56-60** Eget fotografi
- Figur 61-63** Egen illustration
- Figur 64** Egen skitse
- Figur 65** Egen illustration
- Figur 66** Eget fotografi
- Figur 67** Egen illustration
- Figur 68-69** Egen skitse
- Figur 70** Eget fotografi
- Figur 71** Egen illustration
- Figur 72-76** Egen skitse
- Figur 77** Egen illustration
- Figur 78** http://www.bundanon.com.au/files/imagecache/resize_bigger/files/Boyd_Education_Centre_Bedroom_detail_Photo_Keith_Saunders.jpg (09-03-2012)
- Figur 79** Egen illustration
- Figur 80** Egen skitse
- Figur 81a-d** Eget fotografi
- Figur 82** Egen illustration
- Figur 83a-d** Egen illustration
- Figur 84-86** Egen illustration
- Figur 87** Eget fotografi

NOTER

VISION

1 Eksempelvis kan nævnes at man i Aalborg fjernede store dele af den indre by, som bestod af gamle middelalderbygninger. Bygninger som man i bred omfang nu ser som bevaringsværdig. De seneste år har man revet mange gamle slagterbygninger ned, og man kan formode at de få der står tilbage vil tillægges stor værdi og man i et hvis omfang vil ærgre sig over at man ikke bevarede flere. For om nogle år, vil de bygninger man bygger nu i stedet formodentlig anses som kiksede og uden æstetisk kvalitet.

RESTAURERING OG OMDANNELSE

1 Ifølge Ordbogen.com (hentet fra www.ordbogen.com 27.02.2012) er en myte defineret som: "Glorificerende historie om en person eller en hændelse; kan være en blanding af sandhed og overdrivelse".

KILDEHENVISNINGER

INDLEDNING

Danmarks Statistik (2011) Stadig færre bor i landdistrikter (Nyt fra Danmarks Statistik Nr. 171). Downloaded 15.02.2012 fra: <http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2011/NR171.pdf>

Svendsen, G.L.H. (2008). Lokal centralisering - En model for offentlige serviceydelser på landet. Esbjerg: Syddansk Universitet

METODE OG AFGRÆNSNING

Botin, L. & Pihl, O. (2005) Pandoras Boks. Aalborg. Aalborg Universitets Forlag

Sadler, S. (1998) The Situationist City. Cambridge. MIT

STEDET OG BYEN

Jammerbugt Kommune (2007) Udviklingsmøde i Moseby. Hentet 24.02.2012 fra <http://www.jammerbugt.dk/Lokalomr%C3%A5der/Moseby.aspx>

Moselaugget (2011) Kaas Briketfabrik. Hentet 16.02.2012 fra <http://www.moselaugget.dk/briketfabrikken.htm>

Statistikbanken (2011) BEF44: Folketal pr 1 januar fordelt på byer. Hentet 24.02.2012 fra <http://www.statistikbanken.dk/BEF44> (849-10962 Moseby)

HØJSKOLEN

Højskolernes Hus (2012)

1 Hvad er en højskole? Hentet 03.03.2012 fra <http://www.hojskolerne.dk/hojskoler/hvad-er-en-hoejskole>

2 Hvorfor tage på højskole? Hentet 03.03.2012 fra <http://www.hojskolerne.dk/hojskoler/hvorfor-tage-paa-hoejskole>

3 Konference- og udlejningsfaciliteter Hentet 03.03.2012 fra <http://www.hojskolerne.dk/hojskoler/konference-og-udlejning>

RESTAURERINGER OG OMDANNELSER

Exner, J. (2007) Den historiske bygnings væren på liv og død. Fortiden for tiden. Genbrugskultur og kulturgenbrug i dag. 56-73

Rasmussen, M.L. (28.02.2012) Der er for mange små sogne i Danmark. Kristelig Dagblad. Hentet 04.03.2012 fra <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/452864:Kirke---tro---Der-er-for-mange-smaa-sogne-i-Danmark>

Schelde, N. (17.10.2010) Kirkelukninger er uundgåelige. Kristelig Dagblad. Hentet 04.03.2012 fra <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/388610:Kirke---tro--Kirkelukninger-er-uundgaelige>

Violette-le-Duc, E. (2000) Restaurering. Aarhus. Arkitektskolens Forlag

BYGNINGSANALYSE

Moffett, M., Fazio, M., & Wodehouse, L. (2003) A World History Of Architecture. London: Laurence King Publishing Ltd

Frampton, K.(2001) Studies in Tectonic Culture – The Poetics of Construction in Nineteenth and Twentieth Century Architecture. Cambridge. MIT Press

LITTERATURLISTE

Exner, J. (2007) Den historiske bygnings væren på liv og død. Fortiden for tiden. Genbrugskultur og kulturgenbrug i dag. 56-73

Klanten, R. & Feireiss, L. (2009) Build-On. Converted Architecture and Transformed buildings. Berlin. Gestalten

